KARTUZIJANCI

I

KARTUZIJA PLETERJE

KARTUZIJANCI I KARTUZIJA PLETERJE

Imprimi potest

FR. JACOBUS MARIA
Prior Cartusiae

In domo Lucae die 15. februarii 1938

Nr. 2752

Nihil obstat

KREŠIMIR PEĆNJAK
censor

Imprimatur

Datum Zagrabiae, die 28. Martii 1938

Dr. FRANCISCUS SALIS
Epis. auxil., Vic. gen.

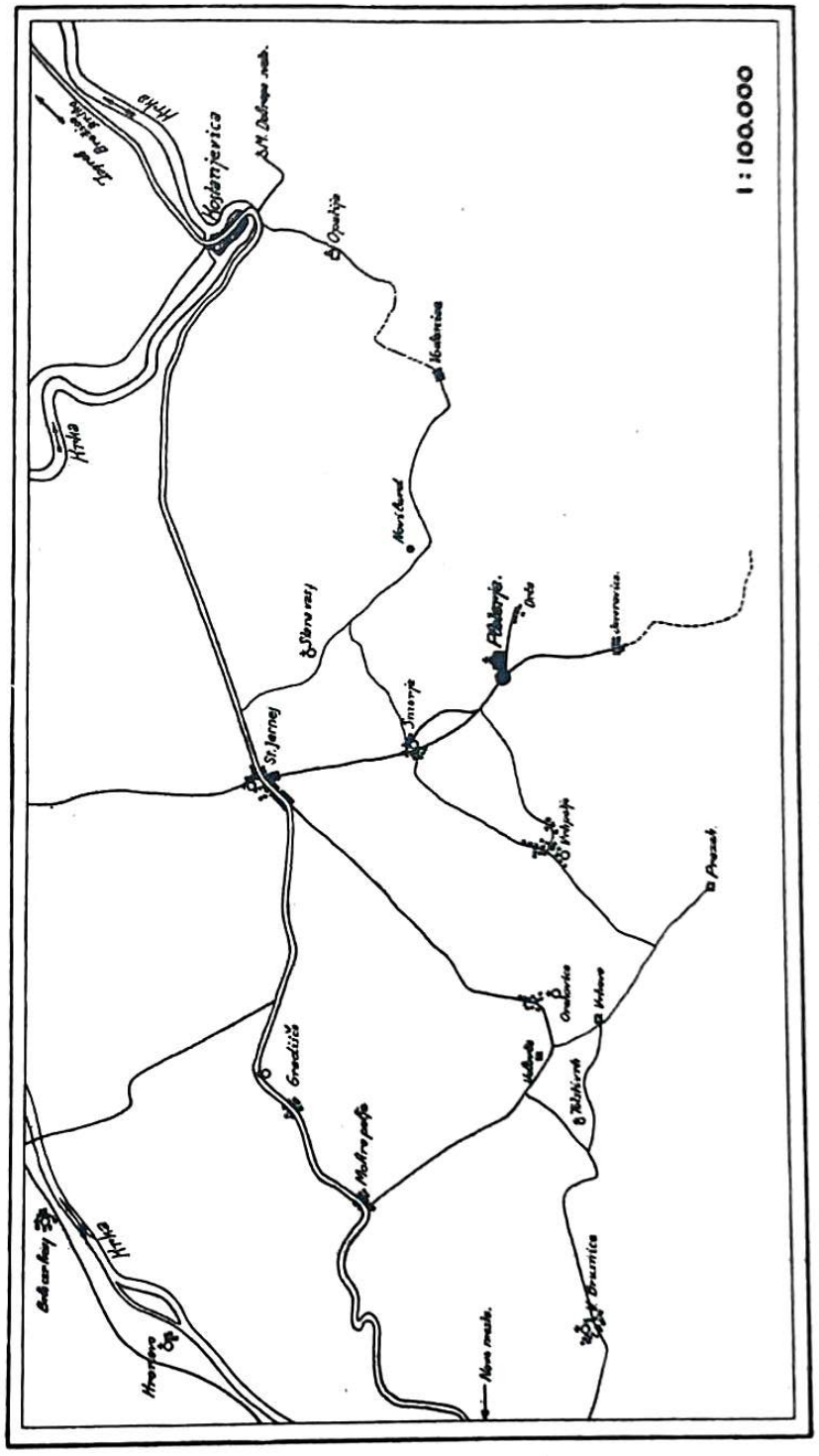

Položaj Pleterja (geog. karta)

STO I ŠEST SLIKA U BAKROTISKU

KARTUZIJANCI

I

KARTUZIJA PLETERJE

Kartuzija Pleterje sa sjeverne strane

Ulaz u kartuziju Pleterje iz velike šume

PRISTUP

Ne će ih biti mnogo, koji znadu, da ima u Jugoslaviji kartuzijanaca i kartuzijanski samostan, i to nedaleko hrvatske granice na podnožju Žumberačkih gora, na slovenskoj strani.

Bit će ih malo, koji znadu, što su kartuzijanci i koji im je cilj, te kakav život provode.

Tek je ovaj ili onaj možda čuo ili čitao, a to zaista i piše u knjigama, da kartuzijanci nikad ne govore, tek se mrko pozdravljaju sa: Memento mori! (spomeni se da ćeš umrijeti). Da u lijesu spavaju i da svaki sam sebi već za života iskopa grob. Da neprestano poste i gladuju, da se trape do nemogućnosti. Sve se to piše o kartuzijancima.

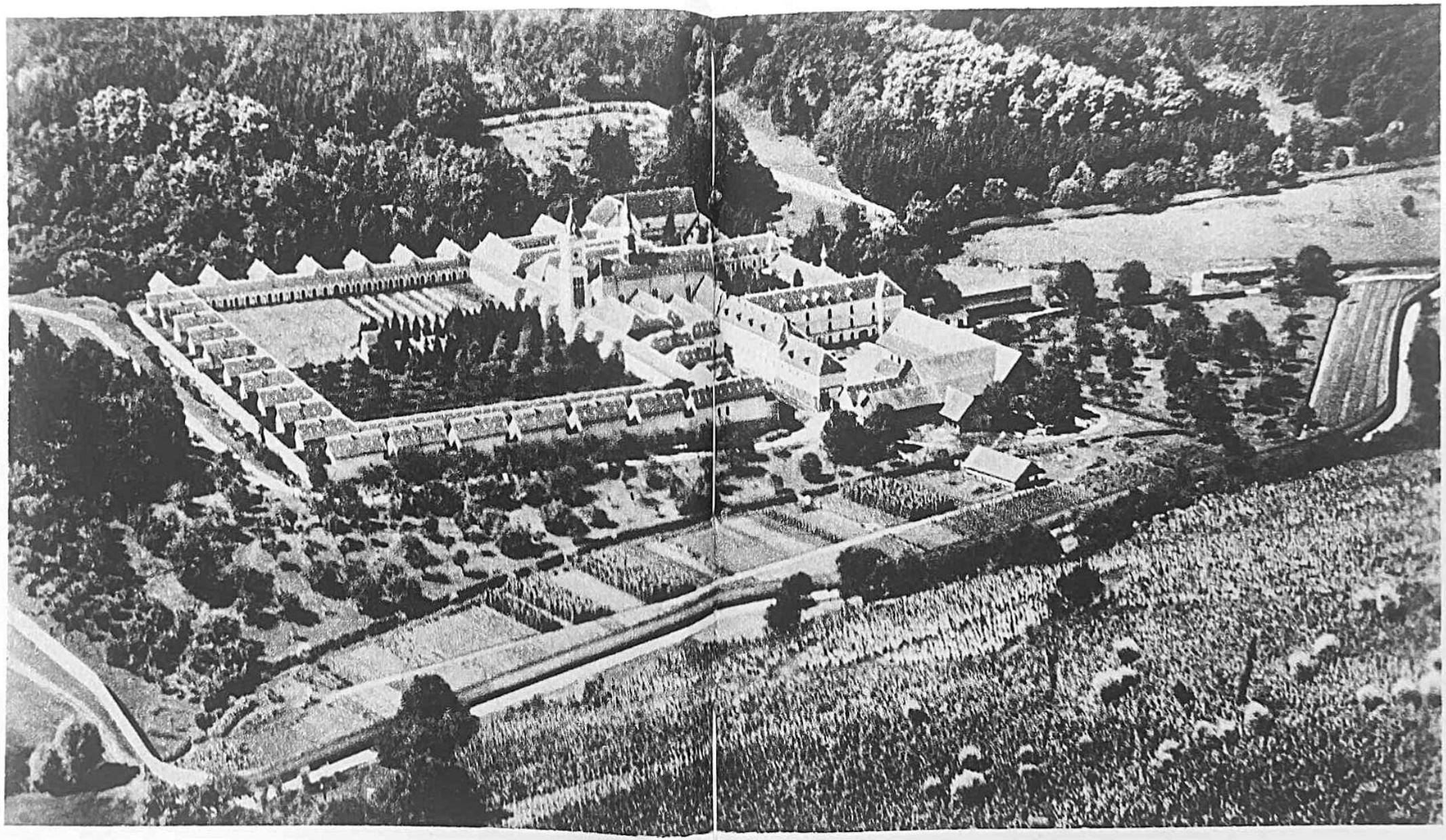

Kartuzija Pleterje (vazdušna snimka)

Užas, je li? Ali to su bajke, u kojima nema ni slova istine. Upravo je čudno, koliko je predrasuda rašireno o kartuzijancima.

Najviše ih ima, koji poznaju kartuzijance po njihovu glasovitom likeru »La Chartreuse«, prozvanim kraljicom likera, koji se na poseban tajni način pravi iz 130 ljekovitih biljki.

Ima ih, koji govore, da kartuzijanski život ne odgovara duhu vremena i da nije za današnje živce. Tvrde, da je upravo nerazumljivo, kako se čovjek može posve odijeliti od svijeta i živjeti u samoći. To su sigurno same razočarane egzistencije.

I ovi se varaju. Gotovo devetstogodišnja statistika kartuzijanskoga reda dokazuje, da pretežno stupaju u kartuzijanski red mladići, koji se sigurno nijesu još razočarali. Glasoviti kartuzijanski general Le Masson piše: »Gotovo su svi stupili u naš red sa 20 godina.« I ovdje ih kod nas ima dosta između osamnaeste i dvadeset pete godine. Ima ih dakako, koji stupe u red stariji, ima ih svake dobi, svake narodnosti, svakog staleža, napose svjetovnih svećenika i redovnika iz drugih redova. Različiti su motivi, koji su ih doveli u kartuziju. Ali mizantropi sigurno nijesu.

Čuo sam često izjavu, da je kartuzijanski red prestrog za Hrvate i Slovence. Čudne li tvrdnje! A koliko smo imali pustinjačkih pavlinskih, a koliko strogih i samotnih benediktinskih samostana?! Što nam govore četiri kartuzijanska samostana u Sloveniji u prijašnje doba? Što to znači? Znači, da kartuzijanski red nipošto nije prestrog za Hrvate i Slovence. A i danas ima Slovenaca i Hrvata u našem kartuzijanskom samostanu, pa im taj život nije pretežak. Naprotiv, osjećaju se vrlo zadovoljni i sretni.

Uostalom svaki se može lako sam uvjeriti, da li imade što istine u tom, što se o kartuzijancima priča. Čovjek treba samo jedamput da posjeti kartuzijanski samostan, koji leži 30 km od Brežica, a 20 km od Novoga Mesta pokraj državne ceste Zagreb—Ljubljana, tri km od Šent Jerneja u Dravskoj banovini, a zove se kartuzija Pleterje.

Glavni ulaz u kartuziju Pleterje

Kartuzijanski su samostani sasma drugačije građeni nego ostali samostani, jer je i život kartuzijanaca, koji su zapravo eremite ili pustinjaci, drugačiji od ostalih redovnika.

U glavnom se kartuzijanski samostan dijeli na tri dijela, i to: na izvanje zgrade, na crkvu s kapelicama te na ćelije za monahe s dugim samostanskim hodnicima.

Pred ulazom u kartuziju je vanjska kapelica za strance i za one, koji radi klauzure ne smiju unutra. Čim stupiš kroz velika samostanska vrata u kartuziju Pleterje, odmah si u predvorju ukrašenu različitim lijepim drvećem i cvijećem. To se predvorje zove u kartuzijanskim samostanima »Cour d'honneur« (počasno dvorište). Pred sobom u pozadini vidiš samostansku crkvu, a naokolo u četverokutu dvokatne zgrade za stanovanje braće lajika i gostiju, koji dođu u posjet u samostan.

Odavle vode stepenice do crkve. Crkva je građena u romanskom stilu. Lijepa je i ukusna u svojoj jednostavnosti. Duga je 37 m, široka 8 i pô, visoka 15 m.

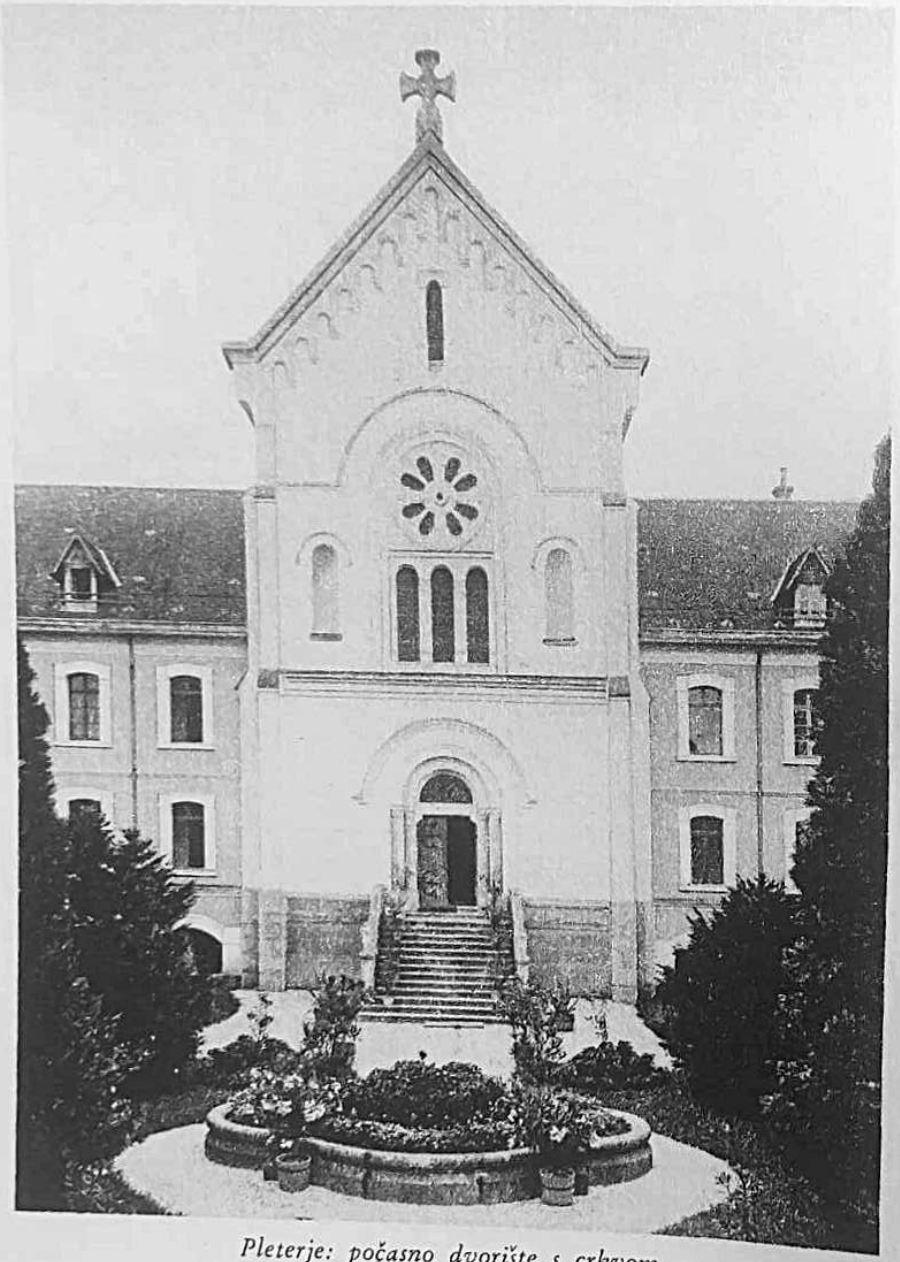

Pleterje: počasno dvorište s crkvom

Crkva je razdijeljena u dva dijela. Prvi je veći dio za monahe kartuzijance, drugi manji za braću lajike (zvani »konverzi« i »donati«). Oba su prostora odijeljena ogradom, a lijepa hrastova vrata, djelo umjetne rezbarije, vode iz jednoga dijela u drugi.

Okolo crkve ima 27 kapelica, što manjih, što većih, u kojima redovnici služe sv. Misu.

Samostanska je crkva spojena velikim samostanskim hodnicima s kućicama za monahe, koje se zovu ćelije i kojih ima 31. Ti hodnici prave pačetvorinu. Jedni su oko 160 m dugi, a drugi oko 120.

U tom je kvadratu velik prostor zasađen voćkama. U sredini se nalazi malo kartuzijansko groblje, u pozadini su šetalište i vrtovi, a sa strane su gospodarske zgrade.

Sve je to opasano zidom 2.600 metara dugim.

Uvjeren sam, da bi gdjekoji školovani Hrvat i Slovenac, koji idealno misli, rado stupio u taj naš samostan, samo kad bi ga poznao. A i koji taj obrtnik, radnik, seljak rado bi ostavio svijet te se sklonio u ovu tišinu Božju, koju je već sigurno sebi zaželio.

Ali nije poznato, da toga ima u nas i da se među patrima i braćom uz Francuze i Nijemce nalaze i Hrvati i Slovenci.

Stoga smo izdali ovu knjižicu, da upoznamo naše ljude s tim samostanom. Zašto ne bi Slovenci i Hrvati mogli ono, što mogu Francuzi, Talijani, Englezi, Nijemci, Španjolci, Švicari?

Nijesu badava ljudi iz svijeta, koji su sat ili dan proboravili u kartuziji, nazvali kartuzijanski samostan: »Bijelim rajem« ili »Otokom srećnih«.

Zaista: tko se želi sasma predati Bogu, tko teži za tim, da bude odijeljen od svijeta i od njegove buke, žurbe i lakomislenosti, tko molitvom i pokorom želi koristiti cijelomu čovječanstvu i svome mukotrpnom narodu, te zazivati danju i noću blagoslov Boga i milosti Njegove na nj, taj će i te kako rado prigrliti kartuzijansko zvanje.

Lijep vam je to život, bogat, sretan, miran.

Kartuzijanski grb

Kartuzijanski grb lijepo izrazuje ideju kartuzijanskoga reda.

Grb potječe iz 13. vijeka te prikazuje kuglu zemaljsku, na kojoj je usađen križ, oko kojega lebdi sedam zvijezda s natpisom: »Stat crux dum volvitur orbis — križ stoji nepomično, dok se zemlja giblje«.

Smisao je toga grba: Kartuzijanski red ima za simbol križ, t. j. pokornički život.

Sedam zvijezda znači sv. Brunu i prvih njegovih šest drugova, kao oceve i utemeljitelje toga pustinjačkog reda, koji zabacuje sve prolazno i svjetsko te ostaje usidren u Bogu i nepomičan usred svih bura, prevrata i proganjanja.

Danas ima 20 kartuzijanskih samostana. Svi su samostani u Evropi. Kartuzijanaca ima oko 1000. Revolucije, Josip II., prevrati, nepravedni zakoni uništili su kartuzijanske samostane u zadnjim stoljećima.

Prije je bilo mnogo više kartuzijanskih samostana. Najviše ih je bilo u 15. vijeku, i to 190. Još u 17. stoljeću bilo ih je 164. U 18. stoljeću ukinuto ih je 128. U 20. stoljeću kartuzijanci dobivaju opet polagano natrag svoje kartuzije, što su ih u prijašnja vremena s tolikim trudom i troškom sagradili. A i broj kartuzijanaca sve više raste.

U dugom nizu godina svoga postojanja kartuzijanski je red stvorio mnogo dobra, mnogo suza otro, mnogome siromahu pomogao, mnogo milostinje razdijelio. Još i danas, u tim teškim životnim prilikama, dijeli kartuzijanski red mnogo milostinje, a svaki kartuzijanski samostan hrani veliki broj okolišnog siromašnog naroda, daje im zarade, dijeli mnogo kruha, daje im odijela, obuću, drva, lijekove, a i stalne i izvanredne novčane potpore. Sve to daje skrovito i tiho. Ali

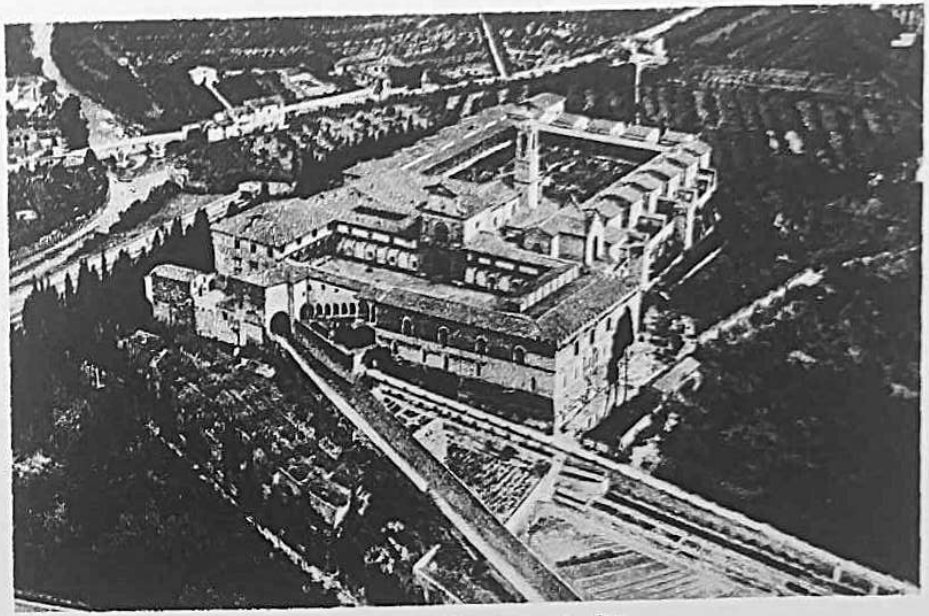

Kartuzija Firenze u Italiji

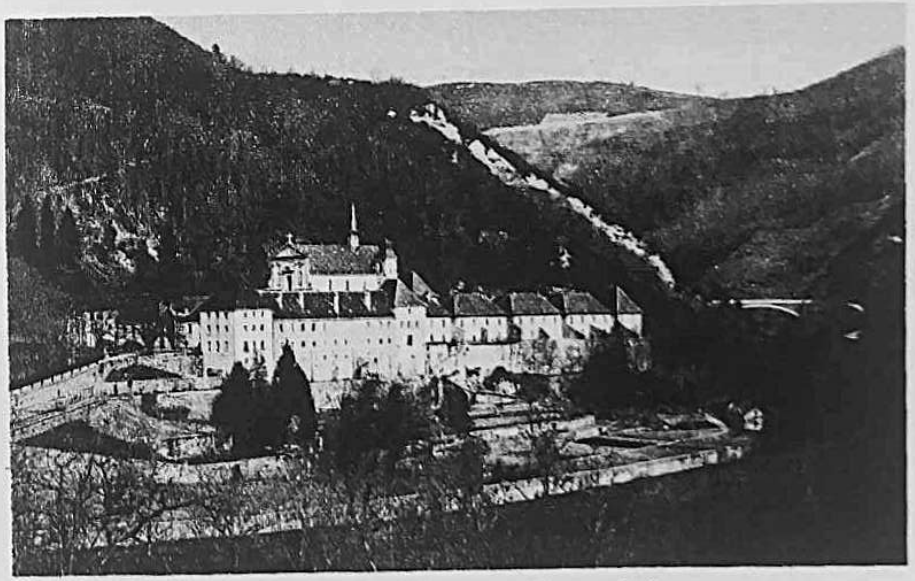

Kartuzija Sélignac u Francuskoj

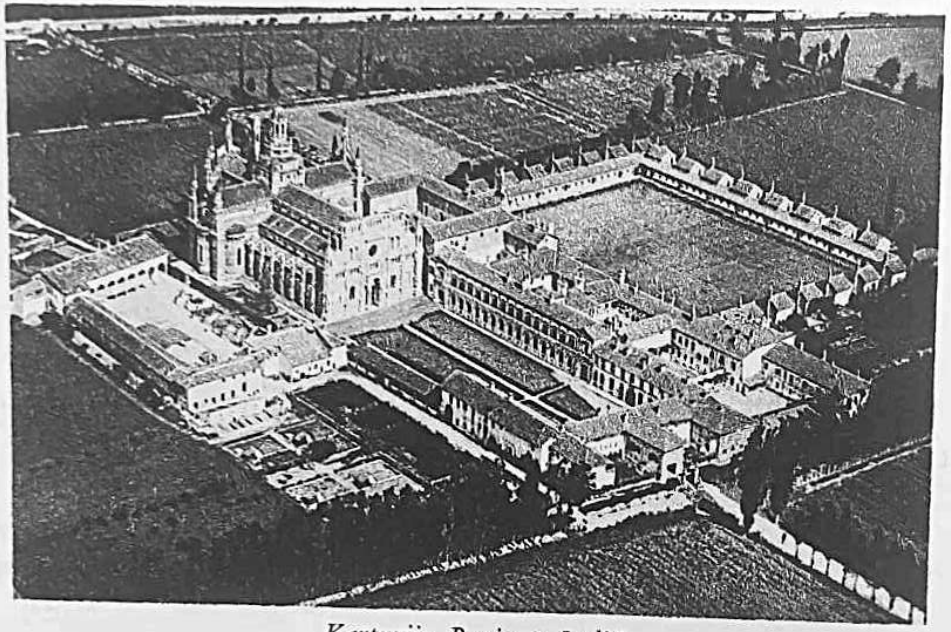

Kartuzija Pavia u Italiji

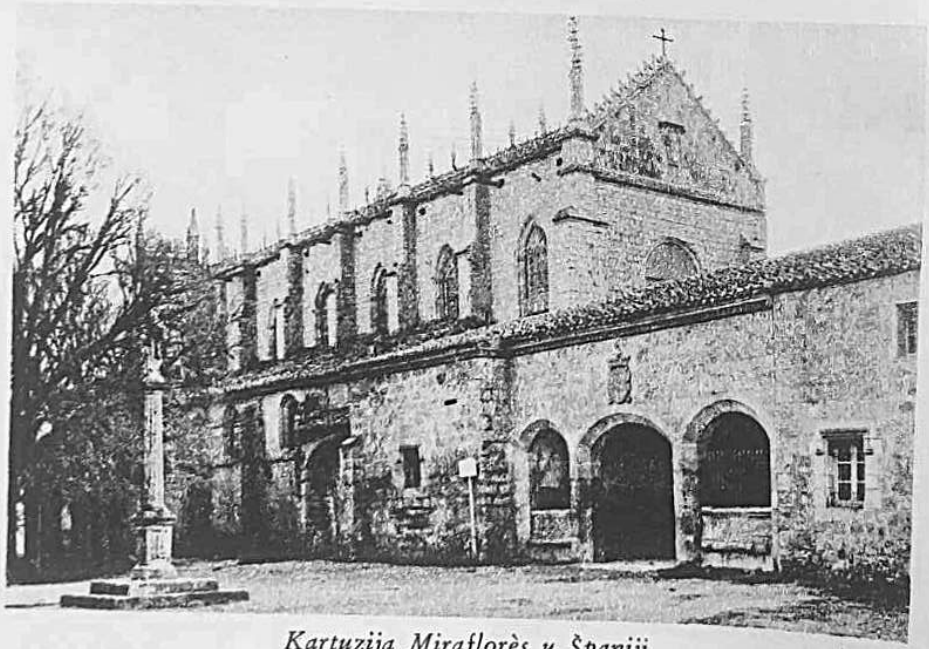

Kartuzija Miraflorès u Španiji

Pleterje: siromasima se dijeli hrana

je i borbu i vihor proživio, mnoga zla i progonstva pretrpio. Nikad nije podlegao. O njegovoj nutarnjoj snazi govori i činjenica, da ga nikad nije bilo potrebito reformirati. Time dakako nije rečeno, da se i među kartuzijancima, napose u početku protestantizma, nije našla koja Judina duša. Cartusia nunquam reformata, quia nunquam deformata. Ali red nikad nije popustio u svojoj disciplini i zato nije ni bio nikad reformiran. On je uglavnom ostao onakav, kako ga je sv. Bruno utemeljio.*)

*) Usp.:
La Grande Chartreuse par un Chartreux, 7. izd. 1930.
Le Chartreux, origines, esprit, vie intime, 5. izd. 1927.
E. Baumann: Les Chartreux 1928.
Scholtens: Een Boek over Karthuizers 1924.
P. van der Meer: Das weisse Paradies, prevod iz holand. 1930.
L. Lucaccini: L'ordine dei Certosini et la Certosa di Montesanto 1935.
La Vie Contemplative son rôle apostolique par un Chartreux, 8. izd. 1917.
M. Grabmann: Ein Mystikerleben der Gegenwart: Anton Jahns 1934.
A. Lesjak: Zgodovina šentjernejske fare na Dolenjskem 1927.

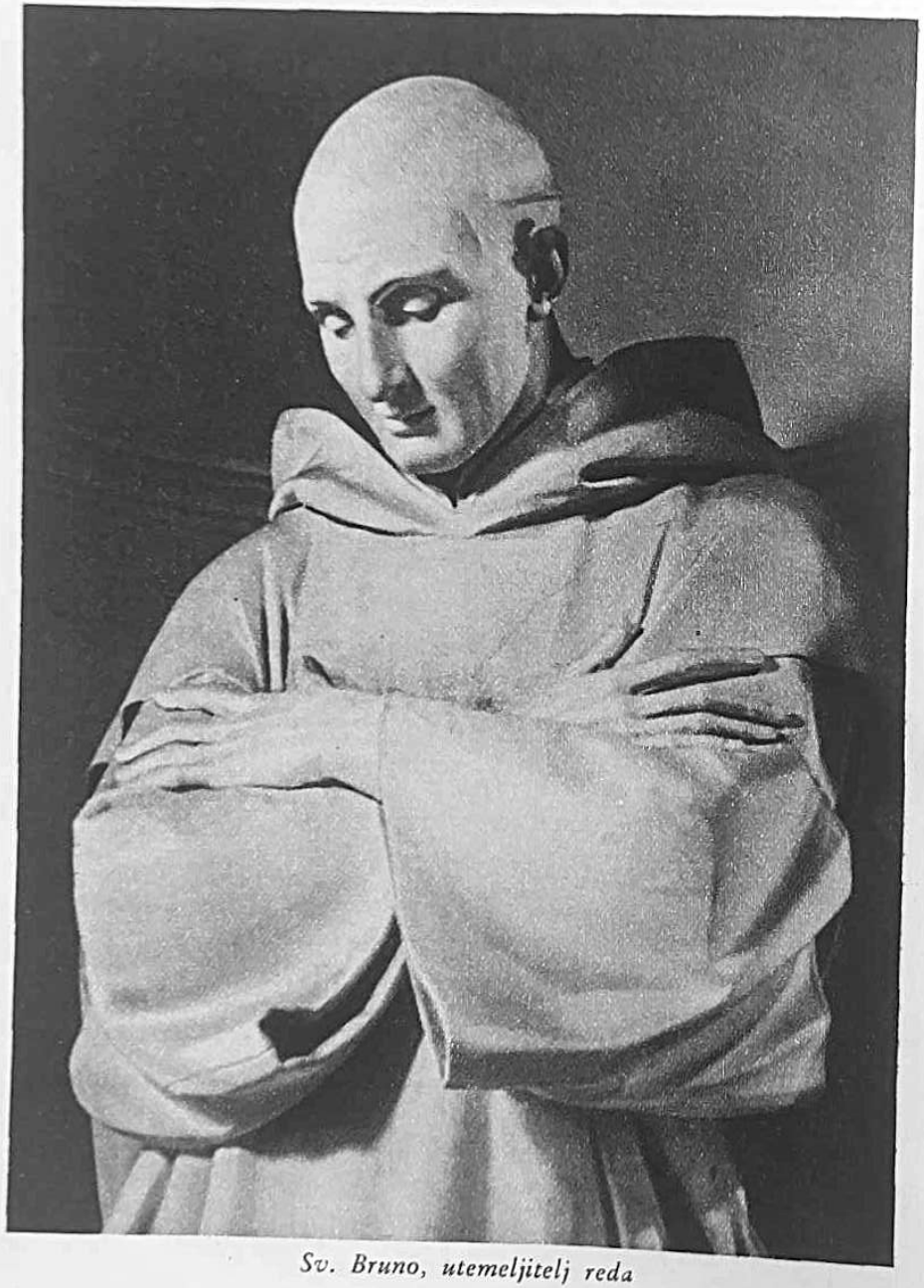

Sv. Bruno, utemeljitelj reda

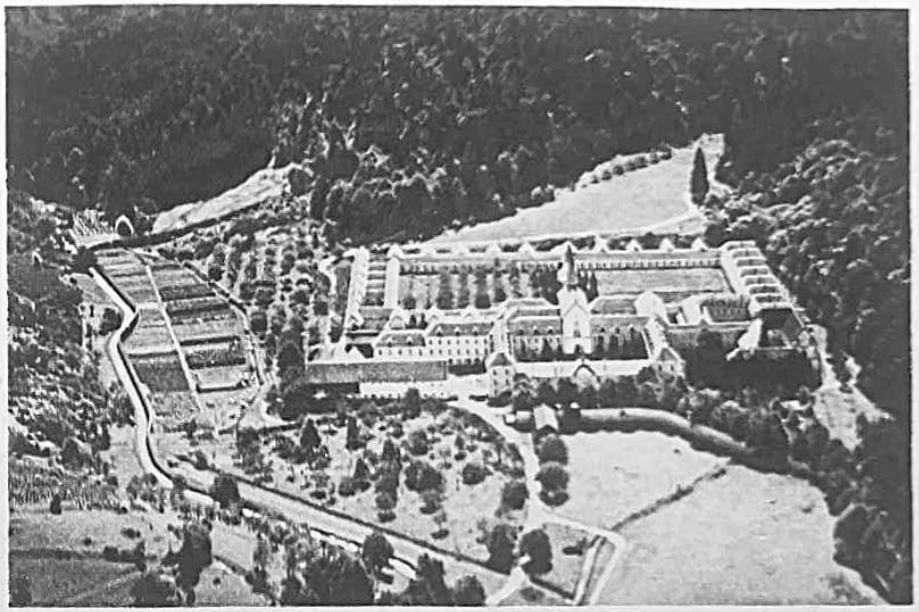

Pleterje (vazdušna snimka)

I. DIO

UTEMELJITELJ KARTUZIJANSKOG REDA

Utemeljitelj je kartuzijanskog reda sv. Bruno. Rodio se od plemićke obitelji Hartenfaust u Kölnu u Njemačkoj iza godine 1035. Pod paskom skrbnih roditelja lijepo se razvijao i napredovao tako, da ga sa četrnaest godina poslaše na glasovitu visoku školu u Reims u Francuskoj na daljne nauke.

Ova je škola uživala velik ugled u cijeloj Evropi. Napose je cvala potkraj 10. vijeka za glasovitog Ger-

berta, koji je kasnije kao papa Silvestar II. (od god. 999—1003) upravljao Crkvom.

Sv. Bruno odlikovao se među svojim suučenicima te je postigao znatne uspjehe na znanstvenom polju onoga doba. Kada je svršio nauke, vratio se opet u svoj rodni grad, gdje je zaređen za svećenika te je brzo postao tamo kanonikom.

Ali nije dugo ostao na tom mjestu, jer ga reimski nadbiskup Gervazije, poznavajući njegovu visoku znanstvenu spremu, pozva unatoč njegovoj mladosti godine 1057. u Reims za predstojnika tamošnje visoke škole. Brzo se oko novog učitelja okupi mnogo nadarenih mladića, željnih pouke i znanja. Pa nije bilo ni čudo, jer je sv. Bruno znao oduševiti svoje učenike sjajnim i učenim predavanjima, napose o Sv. Pismu. Imao je odličnih učenika, među njima kasnijega papu Urbana II., biskupa sv. Hugu od Grenoblea i mnogo odličnih kasnijih biskupa i opata.

Svuda ga nazivahu »svijetlom Crkve, draguljem mudrosti, vođom učitelja, uresom svog doba, uzorom svih čestitih«.

Sv. Bruno nam je ostavio i plodova svoga znanstvenog rada. Već u ono doba su vrlo cijenili njegov Komentar Psalama i Poslanica sv. Pavla, koji još i danas ima svoju vrijednost. Zato Sv. Bruna i nazivahu »učenim psalmistom«.

U doba sv. Brune proživljavala je Crkva tešku krizu. Vladala je naime tada zloporaba, da je svjetovna vlast podjeljivala i prodavala najviše duhovne časti, kao što je biskupska i opatska. To je silno potkapalo ugled Crkve i priječilo blagoslovni njezin rad,

jer su se mnogi nevrijednici dokopali tih visokih crkvenih časti.

Tako iza smrti (god. 1067.) pobožnog reimskog nadbiskupa Gervazija kupi (1069.) tu nadbiskupiju Manasije od pohlepnoga kralja Filipa I. za visoku svotu novaca. Tužne su to bile prilike! Da se nadbiskup Manasije ulaska sv. Bruni, imenova ga svojim kancelarom god. 1075., ali sv. Bruno usta proti simonističkog nadbiskupa, te se najodlučnije usprotivi toj zloporabi i ozbiljno ga opomene zbog teške nepravde. Kad to nije koristilo, sazove papa Grgur VII. godine 1077. crkvenu sinodu, koja se obdržavala u Autunu, gdje javno nastupi sv. Bruno kao tužitelj protiv nadbiskupa, koji, premda pozvan, da se opravda, nije došao na sinodu. Ali zato upotrijebi silu, da se uzdrži te skine sv. Brunu s časti kancelara, zaplijeni mu imutak, a sv. Bruno morade bježati, da se spase od nadbiskupova nasilja. Život u svijetu tištio je njegovu dušu.

Motiv iz kartuzije Pleterje

Za toga progonstva godine 1077. snovao je već sv. Bruno sa dva svoja prijatelja Raulom i Fulcijem o tom, da se povuku zajedno u samoću i da se pobrinu za vječnu svoju sreću, pošto su netom iskusili, kako je sve nestalno i prolazno. Dapače su se sva trojica zavjetovala, da će taj svoj naum izvesti. Ali prilike su bile takve, da sv. Bruno nije mogao odmah izvesti svoje nakane. Zacijelo je sv. Bruno već davno prije mislio na samoću, a ove tužne crkvene prilike požurile su njegovu odluku. On je čeznuo za tim, da bude sam sa svojim Bogom u dubokoj šutnji i nepomućenoj samoći.

Predaja kartuzijanskoga reda pripovijeda: U Parizu je umro neki glasoviti učitelj, i u tri dana, dok je u crkvi ležao, digao se sa svoga mrtvačkog ležaja i povikao, da je pravednim Božjim sudom proklet. To je na sv. Brunu, koji je navodno bio prisutan, tako djelovalo, da je odlučio ostaviti svijet i u samoći se brinuti za spas svoje duše.

Godine 1080. skine Papa Grgur VII., koji je odlučno ustao proti toj zloporabi, nevrijednoga nadbiskupa.

Pošto je bio skinut Manasije, mislilo se, da će sv. Bruno biti imenovan nadbiskupom reimskim. Narod i svećenstvo bili su za to. Ali sv. Bruno položi u taj čas sve svoje časti, razdijeli svoj imutak siromasima, ostavi grad Reims te se povuče u samoću s nekoliko svojih odanih prijatelja jedno šest sati daleko u samostan Molesme kod sv. Roberta, koji je u to vrijeme počeo reformirati red sv. Benedikta.

Taj su korak mnogi zamjerili sv. Bruni, što se upravo sada, gdje bi toliko mogao raditi na korist Crkve, povlači iz javnosti u samoću. Njega snažno vuče u samoću, gdje je Bog tako blizu. Ali je sv. Bruno znao, da ima dosta čestitih muževa, koji će zauzeti njegovo mjesto i dostojno se boriti protiv svih zloupotreba za čistoću sv. Crkve. Sv. Bruno slijedio je glas Božji, koji je imao s njime drugih velikih nakana.

Još je bio preblizu gradu Reimsu, a da ga njegovi drugovi ne bi posjećivali; a i u samostanu benediktinskom, gdje je boravio, nije mu još bilo dosta samoće i stroge stege. Stoga se posavjetuje sa svojim drugovima, što da učine. Napokon se složiše, da će kao siromašni eremite ili pustinjaci daleko od ljudi živjeti samo Bogu u molitvi i pokori.

I zaista godine 1084. dade se sv. Bruno sa nekoliko svojih drugova na put, da nađu takvu samoću. Njegova visoka naobrazba i njegovo plemenito srce privlačilo je sve, koji su ga upoznali. Na putu mu se priključi nekoliko njih, tako da je u Grenoble prispio sa šest drugova.

Tu se obrati na svog nekadanjeg učenika, biskupa sv. Hugu od Grenoblea, moleći ga za savjet i pomoć. Biskup ih vrlo prijazno primi. Pošto su sproveli nekoliko dana kod njega, sam ih odvede, da im pokaže mjesto, gdje da se nasele.

Biskup je sv. Hugo naime onih dana usnio ovaj san: Vidio je sedam zvijezda, što su pale pred njegove noge, zatim se digoše, prođoše preko visokoga gorja te se ustaviše u divljem kraju, nazvanu Chartreuse.

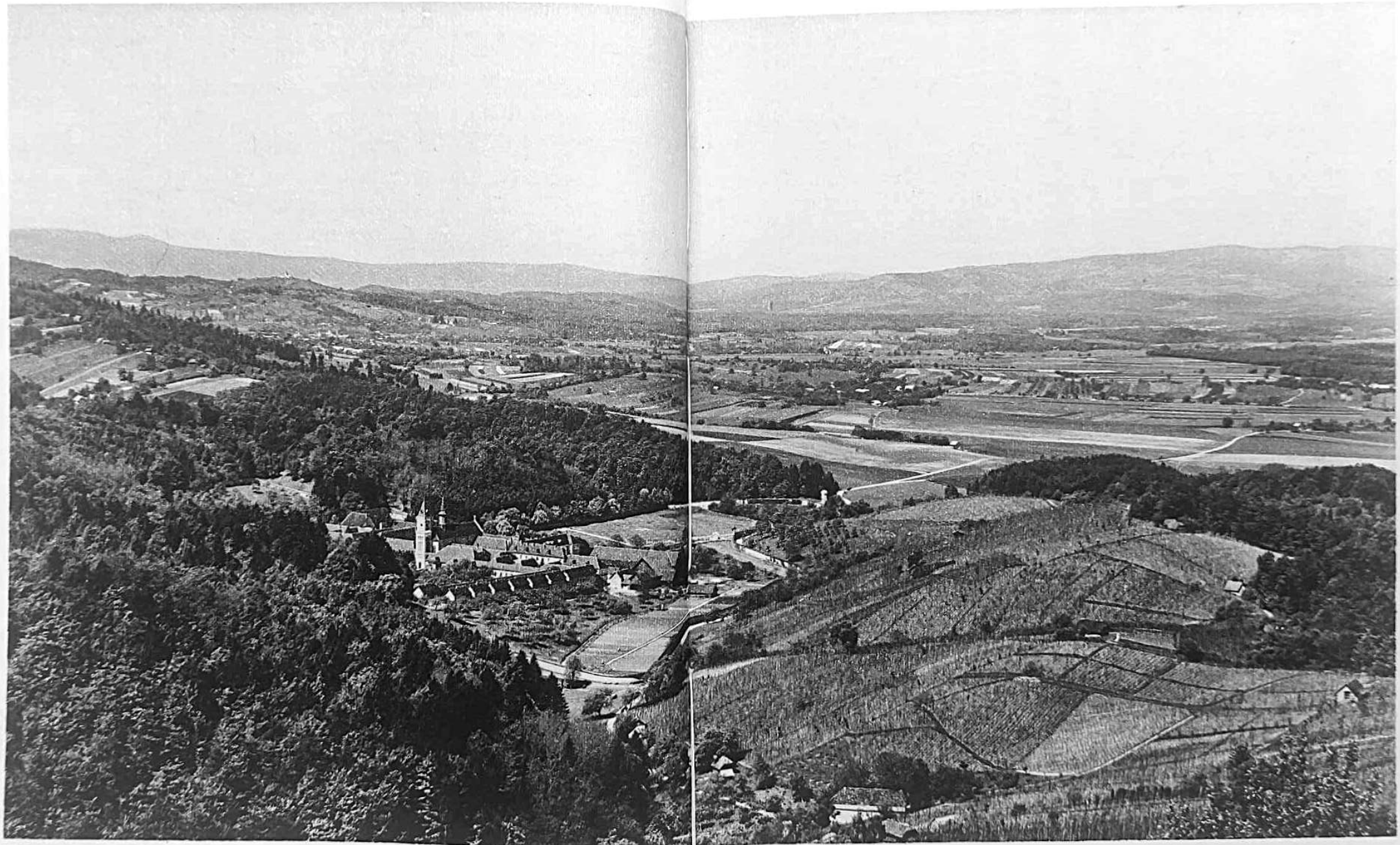

Pogled na kartuziju Vleterje sa južne strane

Put u Grande Chartreuse

Sedam se muževa s biskupom sv. Hugom uspinjalo na strmo, visokim omorikama obraslo gorje. Bio je to strašno divlji kraj, daleko od ljudi, neprohodan, hladan, neplodan, kamenit. Od tih strmih pećina: Chartreuse i potječe ime kartuzijancima, koji se francuski zovu: Chartreux. »To je,« poviče značajno biskup sv. Hugo, »kraj, koji mi je bio pokazan u snu.« Svi poklekoše i zahvališe Bogu u svetoj radosti i odabraše to mjesto sebi za boravak. To je bilo g. 1084. oko blagdana sv. Ivana Krstitelja. Prva im je briga bila da za prvu nuždu sagrade nekoliko drvenih kućica u okrug oko male kapelice. Kasnije je sv. Bruno te kućice i kapelicu spojio hodnikom te je još sagradio malu dvoranu za vijećanje

(kapitul), blagovaonicu i nekoliko prostorija za strance.

Šest godina živio je sv. Bruno sa svojim drugovima u toj samoći. U to doba priključilo mu se još nekoliko odličnih muževa. Provodili su doduše siromašan život u molitvi i pokori, ali puni nutarnje radosti i duševnog mira. U samoći su i šutnji uronili duboko u gledanje Boga te su plamtjeli moćnom ljubavi k Njemu. Sve im je bilo lako, jer im je u svemu prednjačio sv. Bruno, svojom blagošću i dobrotom ublaživao teškoće života i putio i vodio svakoga vrsnim savjetima.

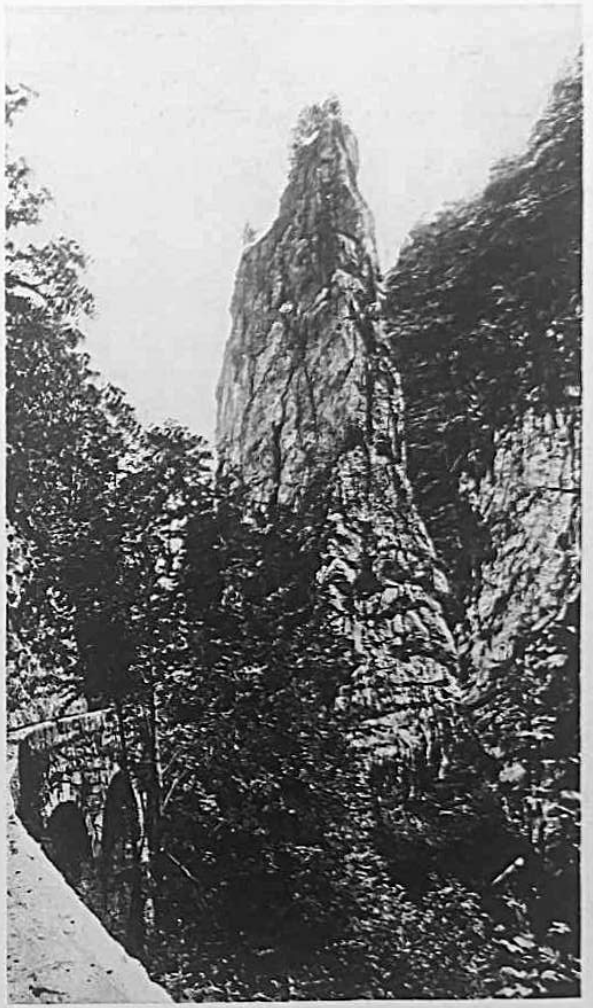

Samotni kraj kod Grande Chartreuse

Nakon toga vremena snađe sv. Brunu teška kušnja. Papa Urban II., njegov nekadašnji učenik, posla mu potkraj godine 1089. glasnika, koji mu uruči pi-

smo s pozivom, da dođe u Rim te mu bude savjetnikom u teškom poslu uprave Crkve. Papa Urban II. je naime čvrsto odlučio da započete reforme svoga predšasnika dalje provodi; stoga je okupio oko sebe muževe glasovite i poznate po njihovoj vjernosti Crkvi i papi. Častan je to, doduše, bio poziv, ali ujedno teška žrtva za sv. Brunu. Značilo je to za njega ostaviti mir i samoću te se opet vratiti u svijet i njegovu buku. Ali vrhovnog glavara Crkve valja slušati. Zato sv. Bruno nije ni časka krzmao, nego se u proljeće god. 1090., čim su putovi opet bili prohodni, uputi u Rim imenovavši za nasljednika svojega druga Lauduina. Došao je čas rastanka. Teško se sv. Bruno dijelio od svojih drugova, a njima je gotovo bilo još teže ostati bez svoga dobrog i skrbnog oca.

Vremena su bila teška i ozbiljna. Trebalo je i u Crkvi štošta popraviti. K tomu su neki vladari zadavali Crkvi teškoća i neprilika. I turska je pogibao prijetila. Ali sa svojim umnim i odlučnim savjetnikom papa je Urban II. odolio svim teškoćama i odvratio različite pogibli od Crkve, obnovio crkvenu stegu te pozivao narode na križarsku vojnu protiv nekrsta.

Život na papinskom dvoru nije sv. Bruni prijao, pa je opetovano zamolio Sv. Oca, neka mu dopusti, da se vrati u samoću. Napokon ga Sv. Otac pusti, ali nije smio otići odviše daleko, da ga u slučaju potrebe može opet lako imati kod sebe.

Sv. Bruno se povuče u Kalabriju u južnoj Italiji, gdje mu je grof Roger u svemu išao na ruku te mu doznačio u biskupiji Squillace divlji i samotni kraj La Torre zvan. Tu je sv. Bruno osnovao novu kartuziju

Kartuzija Pleterje: kapitul monaha

godine 1097. te se ovdje stalno smjestio i provodio sa svojima život kao prije u Francuskoj u samoći kraj Grenoblea. Sve više je dobivao sljedbenika, tako da je počeo graditi ovdje i drugi samostan sv. Stjepana, koji je godine 1099. već bio nastanjen.

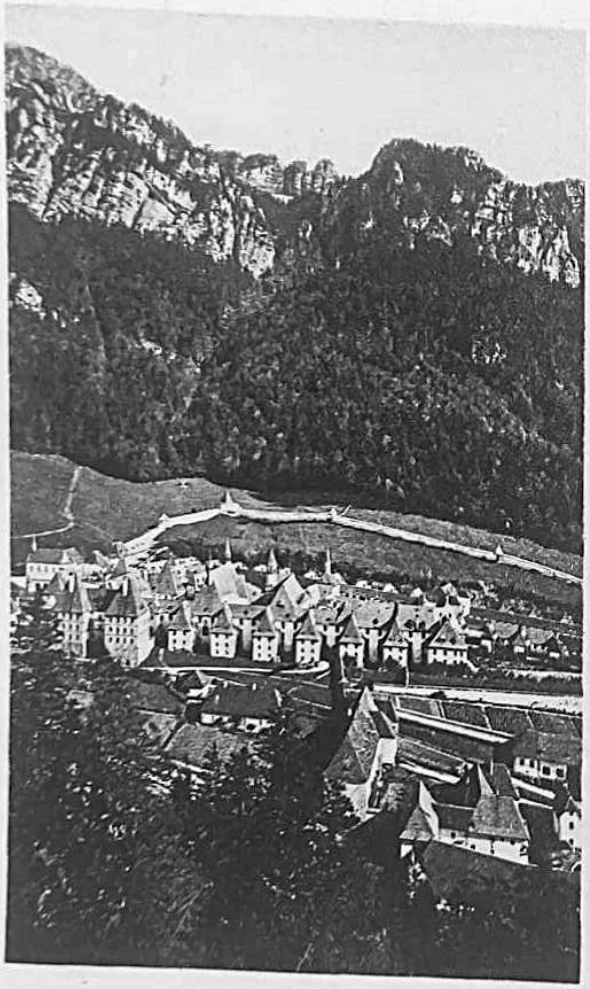

Grande Chartreuse

Prije nego je sv. Bruno ostavio Rim, htio ga je Sv. Otac nagraditi za sve usluge, što mu ih je učinio te ga imenovati za biskupa u Reggiu, ali sv. Bruno to ponizno otkloni. Sad je sv. Bruno opet mogao siromašan i nepoznat živjeti u samoći i molitvi jedino Bogu svome kao ono u Francuskoj prije više godina. U toj samoći nije se sv. Bruno brinuo samo za one, koji su bili oko njega, već i za one svoje sinove, koji su ostali u Francuskoj.

Pleterje: u samostanskom perivoju

Slao im je pisma, poučavao ih i bodrio, da ne izgube prvotnoga žara.

Međutim su smrtne sjene počele titrati oko sv. Brune. Godine 1099. umro je papa Urban II., godinu dana kasnije Lauduin, kojega je brzo slijedio grof Roger, koji je umro sredinom godine 1101.

I sv. Bruni sile su sve više slabile, dok je on podvostručio svoje mrtvenje, a molio je neprekidno. Kao da nije više pripadao zemlji, duboki i sveti mir ispunjavao mu je dušu te se odrazivao na njegovu obrazu, kao da je već uživao radosti nebeskog blaženstva. Često je uzdisao: »O Dobroto!« sasma uronjen u Boga.

Svoju je zadaću na zemlji izvršio. Sad je mogao mirno položiti oružje kao vojnik, koji je velikodušno vojevao boj Gospodnji.

Potkraj života sv. Brune bila je sv. Crkva, kojom je tada upravljao Paskal II., u miru. Jeruzalem je bio u rukama križara, crkvena stega je nanovo procvala i utvrđivala se; a i njegovo životno djelo, njegova samotna kartuzija, bila je za budućnost u Francuskoj i Italiji osigurana.

Kada je sv. Bruno osjetio, da mu se približuje kraj, sabrao je oko sebe, kao nekad patrijarhe u starom zavjetu, svoje duhovne sinove, da se s njima oprosti. Dao im je još korisne savjete. Položio je pred njima ispovijest vjere i u dubokoj poniznosti pred svima priznao svoje grijehe. Svi su bili duboko ganuti, dok je sv. utemeljitelj njihov primio sv. popudbinu upravo anđeoskim žarom.

Umro je u nedjelju 6. listopada godine 1101. i bio ondje pokopan. Još danas se tamo čuvaju njegovi smrtni ostaci.

Odmah iza njegove smrti počeli su mnogi dolaziti na njegov grob, uvelike ga štovati i zazivati, i to ne samo siromasi i bolesni, nego i odličnici i crkveni dostojanstvenici. I mnogi su bili uslišani. Unatoč tomu kartuzijanci nijesu ništa poduzimali, da se njihov utemeljitelj proglasi svetim i podigne na čast oltara. Štovali su ga samo kao svog patrijarhu.

Tek četiri stoljeća iza njegove smrti naime godine 1514. dao ga je papa Leon X. unijeti u katalog svetih te je odredio, da se slavi 6. listopada. Slijedećeg je

stoljeća papa Grgur XV. njegovo štovanje proširio na cijelu Crkvu.

Tako se i kod sv. Brune, utemeljitelja kartuzijanskoga reda, ispunilo, što kartuzijanski pisac Sutor kaže: »Kartuzijanci više odgajaju svete, nego što ih otkrivaju.«

Pleterje: snijeg se topi

Kartuzija Pleterje: samostanski hodnik

ŽIVOT KARTUZIJANACA

Život je kartuzijanaca izvana vrlo jednostavan, ali je u svojoj nutrinji pun i bogat. To je život neprekidnog sjedinjenja s Bogom. Kartuzijanci zapravo žive život molitve, tog intimnog saobraćaja s Bogom; zato im i molitva ispunjava velik dio dana i noći.

Noćna služba Božja

Najljepše, što imaju kartuzijanci, jest njihova noćna služba Božja.

Iza jedanaest sati u noći idu svi monasi kroz duge, tamne samostanske hodnike u crkvu na noćnu službu Božju. Jedan ide iza drugoga. Svaki sebi svijetli malom noćnom svjetiljkom, a kapucu ima preko glave. Sva je crkva u mraku. Samo vječno svijetlo crvenim plamenom titra pred svetohraništem. Napose za to priređene svjetiljke bacaju svijetlo na velike knjige iz kojih se pjeva. Pjeva se polagano, jednostavno, tugaljivo, što čini miran, ozbiljan i dubok dojam. To potiče na pobožnost i diže dušu k Bogu te unosi smirenost i radost u dušu. Ovaj mrak u crkvi djeluje na sabranost duha, da on dublje uroni u Boga. Pje-

Noćna svjetiljka

Pleterje: monasi kod službe Božje u crkvi

vanje je u skladu s obredima, koji su također jednostavni, kako je i sve jednostavno u kartuzijanskom životu. Noćna služba Božja traje oko tri sata.

To su iza sv. Mise za svakoga kartuzijanca najljepši časovi! To svi jednodušno priznaju. Tko mora zbog bolesti ostati u ćeliji, jedva čeka čas, da opet uzmogne prisustvovati noćnoj službi.

Upravo je ganutljivo pjevati hvalu Bogu Velikomu do podnožja sv. tabernakula, gdje prebiva Gospodin Isus Krist, u dubokoj noćnoj tišini, dok drugi svijet spava. Ujedno je ta noćna služba naknada za tolike uvrede, kojima ljudi Boga vrijeđaju upravo noću. Kod te noćne službe osjeća kartuzijanac napose blagi duševni mir i nebesku utjehu. A vrijeme tako brzo leti! A koliko duševnog bogatstva daje ta noćna služba! Tu se pjevaju predivni psalmi, puni neiscrpljivog sadržaja, te razni responzoriji, himni. Slušaju se čitanja iz Sv. Pisma: napose oni moćni glasovi starozavjetnih proroka i dubokoumne istine novozavjetnih knjiga. Hrana je to bogata i sočna za dušu. Pjevanje i čitanje isprepleteno je raznim obredima i ceremonijama punima simboličkog značenja. To sve daje noćnoj službi život i promjene.

Prije više godina bio je na Badnjak kod nas neki liječnik kod noćne službe, koja taj dan s polnoćkom traje preko četiri sata. Kad sam ga drugi dan pitao, nije li mu bila odviše duga noćna služba, odvrati, da mu je vrijeme tako brzo prošlo, kao da je trajala tek pola sata, jer ima, nadoveže, toliko promjene u pjevanju i obredima.

Čujmo, što sveti Franjo Saleški († 1622.) pripovijeda, da se dogodilo u Parizu, dok je tamo svršavao svoje nauke. Dva sveučilištarca, koji su jedne noći bećarili, čuše najednom kako zvoni u obližnjoj kartuziji. Prvi, koji je bio protestant, upita drugoga: »Što je to?« A taj mu odgovori, da sinovi sv. Brune sada počinju svoje noćno bogoslužje. »O Bože!« usklikne prvi, »koje li razlike između ovih monaha i nas! Oni vrše službu

anđela, a mi životinje.« I pođe u crkvu. Kad stupi u crkvu, vidje u polutami u bijelo odjevene kartuzijanske monahe, svakoga na svom mjestu u koru, kao kipove od mramora, nepomične, zadubljene u pjevanje psalama, pozorne i pobožne kao anđele.

To je na njega silno djelovalo. On se potpuno obrati sa svoga krivoga puta. Takvih anegdota ima mnogo.

Pleterje: crkva s pokrajnim kapelicama

Noćnoj službi Božjoj pribivaju i braća lajici, samo obično kraće.

Na koncu noćne službe zvoni najmlađi novak Pozdrav Anđeoski, koji se kod kartuzijanaca moli četiri puta dnevno te se sastoji samo od tri »Zdravo Marijo«.

Nakon toga se svi vraćaju u svoje ćelije. Obično je već dva sata po ponoći. Tu još obave neke molitve u čast Majke Božje, koju kartuzijanci osobito štuju. Nakon toga idu na počinak.

Jutarnja molitva i ručni rad

Kartuzijanci ustaju redovno oko pet i pô ujutro, i pošto su se uredili, počinju jutarnju molitvu, koju svaki sâm moli u svojoj ćeliji. U nedjelje je i blagdane jutarnja molitva zajednička u crkvi.

Nakon jutarnje molitve u ćeliji slijedi razmatranje, a u sedam sati svi idu u crkvu, gdje je najprije klanjanje presv. olt. Sakramentu, a zatim se pjevaju litanije svih svetih, iza kojih slijedi konventualna sv. Misa, koja je uvijek pjevana. Sve se pjeva bez pratnje orgulja. Obredi su kod kartuzijanaca jednostavni, ali izviru iz duboke pobožnosti. Ti obredi potječu još tamo iz 11. vijeka, a kartuzijanci su ih znali vjerno sačuvati do danas. Stari je to obred, kako ga je onda upotrebljavala lionska crkva. Njime se već služio sv. Bruno, a od njega su ga baštinili kartuzijanci. On se u mnogočemu razlikuje od današnjeg rimskog obreda. Imade i više izrazito grčkih elemenata u kartuzijanskim obredima. Drži se, da ih je sv. Irenej, biskup lionski, u 2. vijeku donio iz Grčke.

Nakon konventualne sv. Mise svaki kartuzijanac svećenik služi sv. Misu, kod koje dvore novaci ili mladi redovnici, koji još nijesu svećenici. Kod te se Mise onda ovi i pričeste. Kod kartuzijanaca se sv. pričest nikad ne dijeli izvan sv. Mise. Kad je sv. Misa svršena i zahvala iza sv. pričesti obavljena, opet se svaki vraća u svoju ćeliju, gdje ima sada vremena za učenje, duhovno štivo i slično. U 10 sati zvoni na kratku molitvu. Iza toga je ručni rad. Ručni je rad vrlo potrebit svakomu kartuzijancu, da si odmori duh. Zimi svaki

pili i siječe svoja drva, uređuje si ćeliju, dok ljeti obrađuje svoj mali vrt, koji ima svaki redovnik kraj svoje ćelije. Osim toga svaki nastoji da izuči kakav zanat, obično stolariju, tokariju, rezbariju, slikarstvo ili što drugo, što je za nj korisno.

Kod ručnog se rada radi, ali se ne zaboravlja na Boga, već se opetovanim strelovitim molitvicama svaki živo drži u prisutnosti Božjoj. Tako je i rad molitva.

Monah pili drva

Pleterje: kor braće u crkvi

Ulaz u ćeliju sa samostanskog hodnika

Život u ćeliji

Valja spomenuti, da svaki kartuzijanski monah ima svoju malu jednokatnu kućicu, i uz nju je mali vrt. Svaka je ćelija označena jednim slovom nad ulazom u ćeliju po starom monaškom običaju. Na samim vratima pričvršćena je jedna sentenca, bilo iz Sv. Pisma, bilo iz zlatne knjižice »Nasljeduj Krista«, koja sadržaje cijeli životni program i potiče monaha, da o tomu misli, kad izlazi iz ćelije ili ulazi u nju.

U prvom je spratu predsoblje s malim oltarićem Majke Božje. Kadgod se kartuzijanac izvana vraća u svoju ćeliju, klekne pred tim oltarićem i pozdravlja svoju nebesku Majku jednim »Zdravo, Marijo!«. Zato se i ova soba zove »Zdravo, Marijo — Ave Maria«. U 11. i 12. vijeku bila je to kuhinja.

Druga je soba zapravo *njegovo svetište*. Tu on dan i noć *sam živi s Bogom svojim* u uskom i nježnom sjedinjenju, sretan, što može biti sam s Bogom svojim. »O beata solitudo! o blažena samoća!« — »o sola beatitudo! o jedino blaženstvo!« To samo onaj razumije, tko je to sam iskusio. Drugi toga ne shvaća. Petrarca pjeva: »Zaista život miran, nebeskom životu najsličniji, život bolji nad sve živote, život što obnavlja dušu«.

Čujmo sv. Bazilija, oca istočnog monaštva, kako klikće o tom, što je sam iskusio: »O ćelijo, smrti grijeha, žarište kreposti, školo nebeske nauke, ti raju užitaka, gdje ruže ljubavi ognjenom rumeni plamte; ti mire moj na vijeke, prebivat ću u tebi, jer sam te odabrao. O živote samotni, živote blaženi i sveti, živote božanski i slobodni, živote čisti i anđeoski! Ti sjaju duše, prijateljice mudrosti, ukrasu Crkve, punino milosti, dovršetak savršenosti, čuvaru mira!«

U toj drugoj sobi, koja ima više odjeljenja, ima kartuzijanac svoju kapelicu, oratorij zvanu. Čim zazvoni zvono na molitvu, odmah se cijeli samostan promi-

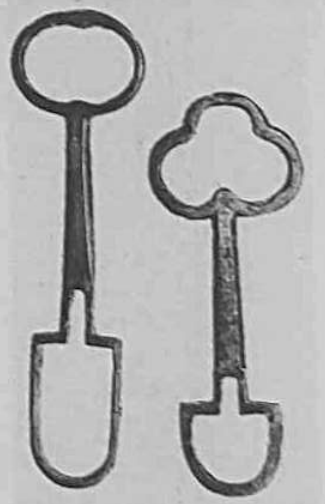

Samostanski ključevi

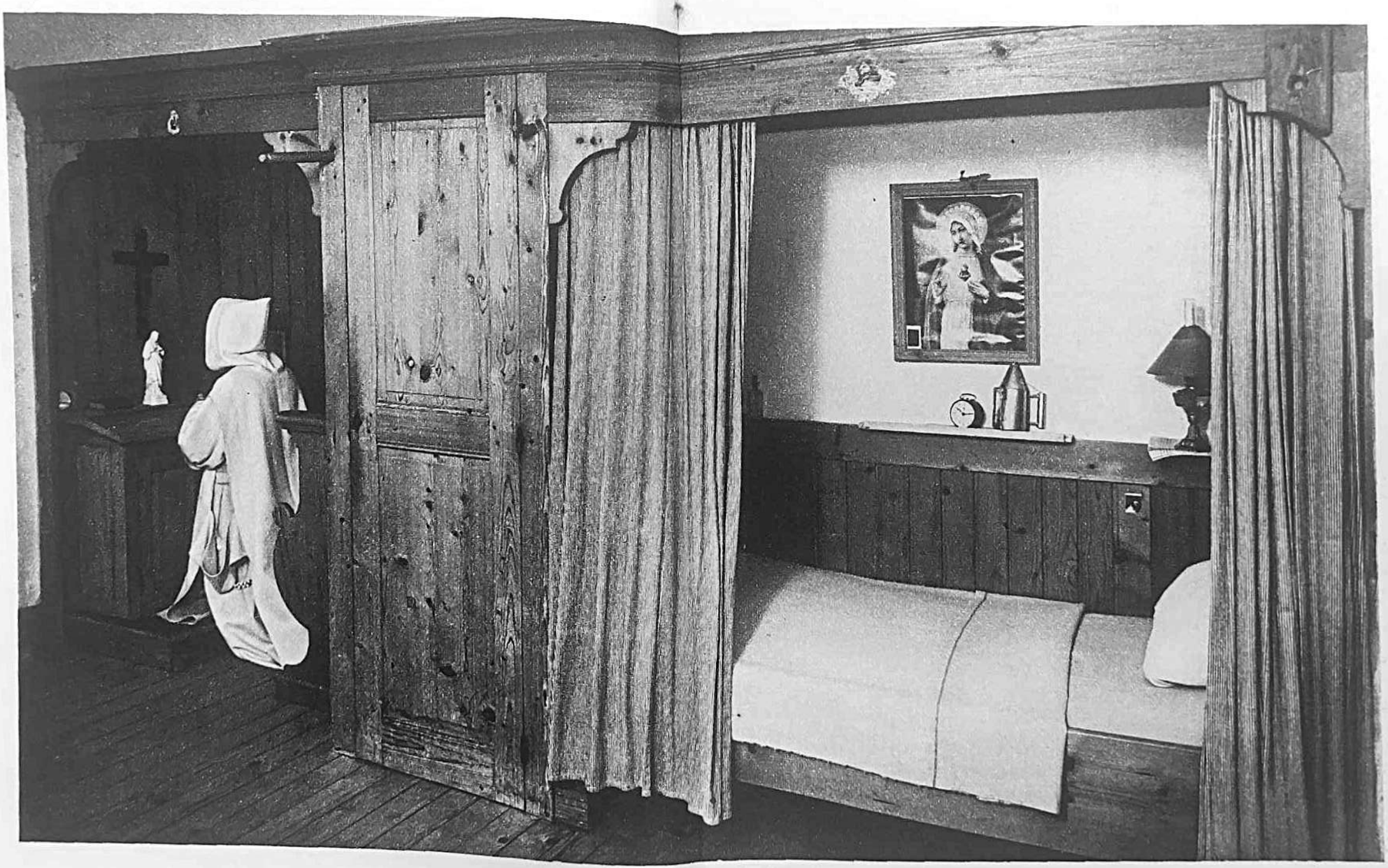

Pleterje: ćelija monaha iznutra

Pleterje: samostanska knjižnica

jeni u veliku crkvu. Monasi su svaki na svojem mjestu u svom kućnom oratoriju, i premda su odijeljeni jedan od drugoga prostorom, ipak u duhu zajedno i u isto vrijeme šalju hvalu i slavu Bogu i mole za cio svijet. U svom oratoriju, i inače često preko dana, i kada ga zvono na to ne opominje, upravlja monah svoje molitve Svevišnjemu za tjelesno i duhovno dobro čitavog čovječanstva. U toj se sobi kartuzijanac i mrtvi za spas vlastite duše i za spasenje bližnjega, napose grešnika. U toj je sobi i spavaonica, sasma odijeljena, s priprostim krevetom i nužnim pokrivalima. U toj sobi ima i pisaći stol, gdje čita i uči. Kraj prozora je mali stol, gdje blaguje. Ima i svoju malu priručnu biblioteku. U veliku samostansku knjižnicu može ići gotovo svaki dan poslije dva sata,

da se opskrbi nužnom duševnom hranom. Kartuzijanac studira samo ozbiljne stvari; tako proučava Sv. Pismo i crkvene oce, čita živote svetaca te duhovne knjige. Njegov cijeli studij ide za tim, da mu oplođuje njegov molitveni život i da promiče sve savršenije njegovo sjedinjenje s Bogom.

Kartuzijanska redovnička pravila, »Statuta« zvana, nalažu, da svaki ima svoje vrijeme u ćeliji dobro i korisno upotrijebiti: čitanjem, pisanjem, molitvom, razmatranjem, kontemplacijom, radom.

Kartuzijanci su oduvijek uvelike cijenili studij i knjigu. Već je u početku sv. Bruno, jedan od najvećih učenjaka svog doba, svojim primjerom probudio u sljedbenicima sklonost za nauku. U prvo doba, dok nije bilo tiskara, do sredine 15. vijeka, prepisivali su kartuzijanci knjige. Kasnije su sami tiskali knjige; više kartuzija imalo je svoje vlastite tiskare. Guigo, jedan od prvih kartuzijanskih priora, veli, da su knjige nepresahnjiva hrana za kartuzijance. Stoga i nalazimo već od početka u svim kartuzijama lijepe i bogate biblioteke. Kartuzija Pleterje ima danas oko 12.000 svezaka.

Dokaz velike ljubavi za nauku jest i to, što su kartuzijanci imali daleko preko 800 pisaca, od kojih lijep broj ima ugleda i vrijednosti još i danas. Jedan od najpoznatijih pisaca je Dionizije Kartuzijanac (u 15. vijeku), čija djela sama iznose 42 toma in folio.

Papa Eugen IV. (1431—1447) čitajući njegove spise navodno je uskliknuo: »Crkva se može radovati, što ima takva sina.« Ludolf Saksonski (u 14. vijeku) napisao je latinski glasoviti i opširni »Život Isusa

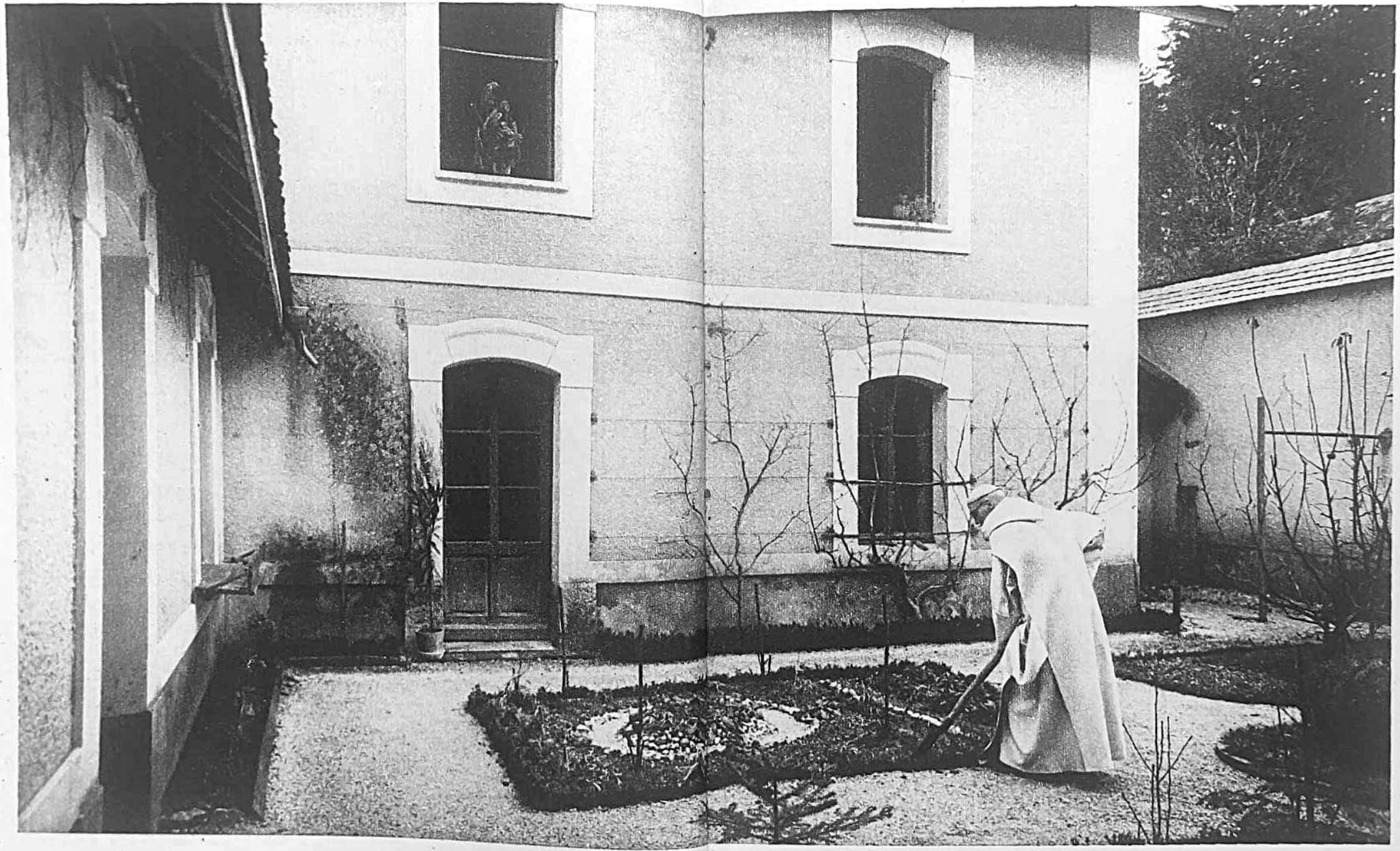

Pleterje: ćelija opnaha s vrtom

Krista, Gospodina i Spasitelja našega«, koji je doživio više izdanja te je preveden i na više jezika. Taj je život učinio dubok dojam na sv. Ignacija Lojolu. Lovro Surius (u 16. vijeku) smatra se po svom opširnom djelu »Život svetaca« pretečom glasovitih bolandista, istraživača života svetaca. Landsberger (u 16. vijeku) bio je po svojim spisima prethodnik sv. Marije Margarete Alacoque, a brat Filip (u 17. vijeku) ispjevao je »Življenje Marijino«, koje je bilo vrlo rašireno, a na slovenski ga je preveo M. Zemljič. Ta težnja kartuzijanaca za naukom nikad nije presahnula. U prizemlju je radionica i odio s drvima (drvarnica). Pred radionicom je hodnik, koji kartuzijancu služi, da se za kišovitih i zimskih dana malo prođe. U ljetno vrijeme ima priliku da cijeli dan boravi na čistom zraku u svojem malom vrtu, osim u doba molitve. Tu može čitati, studirati, pisati.

Pogled u vrt ćelije

Iz ovog hodnika vode vrata u velike samostanske hodnike, kojima se ide u crkvu. Kraj tih vrata je prozorčić (šalter), u koji brat lajik stavlja dnevno svakomu hranu i sve, što mu je nužno. Ako što napose treba, samo napiše ceduljicu te je stavi u prozorčić sa slovom svoje ćelije, i eto domala nađe na istom mjestu, što je tražio.

Novaci kod posla

Neki je kartuzijanac duhovito primijetio: Gavran, što je dnevno donosio pustinjaku sv. Pavlu hljebac, dolazi još i sada svaki dan u naš prozorčić, da izvrši istu zadaću po dobroti Boga.

U jedanaest sati opet zove zvono monaha, da se sabere, i da izmoli jedan dio crkvenoga časoslova (nonu). Nakon toga je objed. Svaki kartuzijanac jede sam u svojoj ćeliji. Jedino u nedjelje i blagdane jedu u zajedničkoj blagovaonici, ali tu se nikad ne govori — ni na Božić ni na Uskrs, već se uvijek čita iz Sv. Pisma i iz crkvenih otaca.

Valja spomenuti, da kartuzijanci nikada, a ni u bolesti, ne jedu na masti pripravljenih jela, a ni mesa, već jaja, ribe, tjestenine, sir, povrće, voće; a u adventu i u korizmi, te na posne dane i u petke samo ribe, tjestenine i povrće. To je jedini red, koji nikad ne jede mesa. Kartuzijanci se vrlo strogo drže tog običaja, koji je već uveo sv. Bruno, utemeljitelj reda. Oni drže, da Bog posebno blagosivlja tu žrtvu. Više je papa htjelo ublažiti strogi život kartuzijanaca, pa su im htjeli naložiti, da jedu mesa. To isto je kanio i jedan papa, dok je bio u Avinjonu. Da ga od toga nauma odvrate, poslaše k njemu 27 odaslanika kartuzijanaca, od kojih je najmlađi imao 88, a najstariji 95 godina. Dakako, da je onda sv. Otac odustao od svoga nauma.

Nitko ne smije da po objedu legne, osim ako je bolestan. A za to treba posebno dopuštenje od samostanskog poglavara, koji se kod kartuzijanaca zove prior, dok se kod benediktovaca, cistercita, trapista zove opat. Kartuzijanci nastoje da kod molitve kao i kod rada i odmora čine sve što bolje iz ljubavi k Bogu. Oni su duboko svijesni, da sve čine u nazočnosti Božjoj i tako su ne samo voljom, već i mislima neprekidno sjedinjeni s Bogom. Što čine, nije ništa neobično, stoga sve zavisi od toga, kako što čine.

Iza objeda je odmor. Za odmora može kartuzijanac štogod raditi, što laglje čitati, šetati se, sjedjeti u vrtu i slično. Nakon odmora je studij sv. Pisma, Statuta, sv. blagoslovlja. U dva sata je ručni rad. U pola tri zvoni na molitvu u ćeliji. Tu se kartuzijanac napose sabere za popodnevnu službu Božju u crkvi.

Točno u 2¾ sata otvaraju se gotovo u jedan mah vrata pojedinih ćelija, i bijeli monasi radosno polaze u crkvu na večernju. Idu u pohode svome Božanskomu Spasitelju, koji neprestano prebiva u njihovoj sredini, i s kojim borave pod jednim krovom. Tu oni mole ujedinjeni s Isusom u presv. oltarskom Sakramentu.

Odijelo je kartuzijanaca od bijele vune, opasano bijelim remenom, na kojem je pričvršćeno veliko čislo s bijelim zrnima. Preko toga nose bijeli dugi škapular (zove se kukula), isto tako iz bijele vune, s kapucom, a s obadvije strane je škapular spojen bijelim trakovima u širini od 20 cm. Ti bijeli trakovi označuju, da je kartuzijanac vezan zavjetima na službu Božju. Osim toga ti trakovi daju oblik križa, što

Kartuzijanac

Monah, novak, postulant

kaže, da je život kartuzijanaca neprekidna žrtva za spas duša. Novaci nose preko bijelog odijela crni plašt.

Tu ćemo spomenuti, da novicijat traje obično godinu dana. Prije novicijata je svaki barem mjesec dana postulant. Za to vrijeme živi kao svaki drugi monah-kartuzijanac u ćeliji, da iskuša, da li mu taj način života odgovara i da li ga može podnijeti.

Obredi su kod svih tih stupnjeva jednostavni, ozbiljni i lijepi te imadu svaki svoje duboko značenje. Uglavnom izrazuju, da valja sve više umrijeti svijetu i sebi, a sve više živjeti Bogu.

Svaki samostan ima i svoju bogoslovsku školu, u kojoj se uči dvije godine filozofija, a četiri godine sv. bogoslovlje.

Redom ulaze monasi u crkvu na večernju i svaki potegne u crkvi za uže i pozvoni zvonom u tornju, a onda daje uže u ruke nadošlomu, i tako redom, dok nije došao i zadnji te pozvonio. To jedan drugoga zove na molitvu i poklon Bogu u crkvi.

Iza večernje, koja se uvijek svečanije pjeva, slijedi obično služba za pokojne. Kartuzijanci mnogo mole za duše u čistilištu, napose za svoju pokojnu subraću.

Nakon toga se opet vraćaju u ćelije, da više ne izađu, dok ih noćno zvono ne pozove da pjevaju hvalu u crkvi.

Večernja molitva

Oko četiri sata po podne uzimaju kartuzijanci skrom-

Polaganje svečanih zavjeta

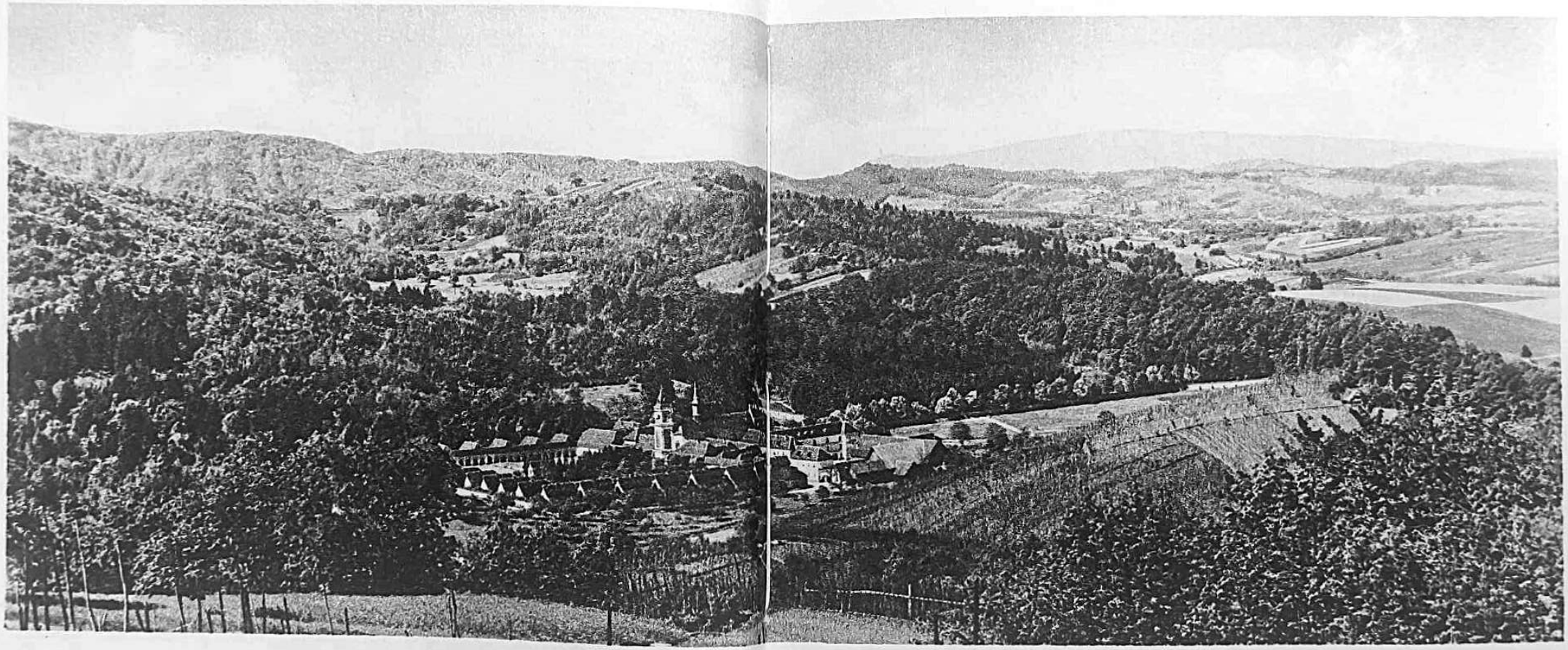

Vidik na kartuziju Pleterje sa sjeverne strane

nu večericu. Od Uskrsa do Uzvišenja sv. Križa (14. septembra) dobivaju na dane, kad nema posta, nešto više za večeru.

Hrana je tečna i dovoljna.

Vrijeme, što im preostaje do večernje molitve (kompletorij), upotrijebe za nauk i duhovno štivo te za pripravu za sutrašnje razmatranje i za ispitivanje savjesti.

Poslije pet i pô zvoni na večernju molitvu, koju svaki monah uvijek sam obavi u svojoj ćeliji, i koja se svršava molitvom Majci Božjoj. Oko sedam sati su već svi u postelji, da onda mogu lako ustati, kad ih noćobdija oko 10½ trgne iz slatkog sna. Prekriživši se svaki odmah ustane i započne u ćeliji noćnu službu na čast Bl. Djevici Mariji. Tako su već prvi časovi službe posvećeni Majci nebeskoj kao i zadnji.

Kartuzijanci su zapravo pustinjaci, jer je svaki od njih velik dio dana sam za sebe. Razlog je tomu taj, što u samoći laglje nalaze Boga. Oni su čitavo vrijeme sami u ćeliji, osim što izlaze tri puta, kad valja poći u crkvu na službu Božju.

Da im samoća ne postane napašću, valja da su u samoći cijeli dan zaposleni. Za to skrbi točan dnevni red, koji se osniva na iskustvu mnogih stoljeća. Već sv. Jeronim veli, da pustinjak mora uvijek da se nečim bavi, da ga đavao nikad ne nađe nezaposlena. Stoga je dan ispunjen molitvom, duhovnim čitanjem i studijem te ručnim radom i odmorom.

Pleterje: blagovalište (refektorij)

Dakako, da kartuzijanac nije u svojoj ćeliji sam sebi prepušten, već je poslušnošću vezan na svoga poglavara, koji ga vodi, da u samoći ne pođe stramputicom, da sve više napreduje u duhovnom životu i da dođe do sve užega sjedinjenja s Bogom. Nakon položenih svečanih zavjeta kartuzijanac je slobodniji obzirom na vrijeme studija, ručnoga rada i odmora.

Stolni vrčevi s čašom

Kartuzijanac je doduše pustinjak (eremita), ali ne tako, da je posve i zauvijek za sebe u samoći. Za to se već brinu propisi reda. Zato i svaki dan dolaze tri puta zajedno u crkvu, u nedjelje i blagdane zajedno blaguju, a na ove dane mogu popodne neko vrijeme zajedno šetati i razgovarati u velikom samostankom parku, koji je u Pleterjama opasan zidom od 2600 metara. Osim toga je svaki tjedan duga šetnja izvan samostanskih zidina u obližnjoj okolici ili u obližnjim šumama, koja tri do četiri sata. Slično je već bilo u doba sv. Brune.

Tako smo ukratko prošli život kartuzijanskog reda. Život je to u samoći, ali mudro ublažen zajedničkim životom. To je život molitve, ali prekinut ručnim radom, da se duh otpočine, te naukom i čitanjem, čime kartuzijanac potpiruje svoj duhovni život.

Život je doduše ozbiljan i strog, ali u njem nije ništa nemoguće, nezdravo ili pretjerano. Mnogi su već živjeli tim životom i dočekali veliku starost. A nutarnji mir i nutarnja sreća u sjedinjenju s Bogom jesu neopisiv užitak.

Nedavno je bila jedna visoka ličnost u našoj kartuziji i odmah je primijetila: »Svi su kartuzijanci veseli, zaista moraju biti sretni i zadovoljni.« Tako je uistinu!

Ta tko nije sretan, koji se sasma predao Bogu!

Zato i kartuzijanci lijepo i lako umiru. Ta živjeli su samo za vječnost, ovdje niti su što tražili niti imali.

Na šetnji

Život se kartuzijanaca zapravo odigrava između dva križa i to: križa, kojim je kartuzijanac označio formulu svečanih zavjeta za znak, da mu je život križ, žrtva — te križa, koji će mu resiti grob i koji će svjedočiti, da je ovdje pokopan jedan, koji se žrtvovao Bogu.

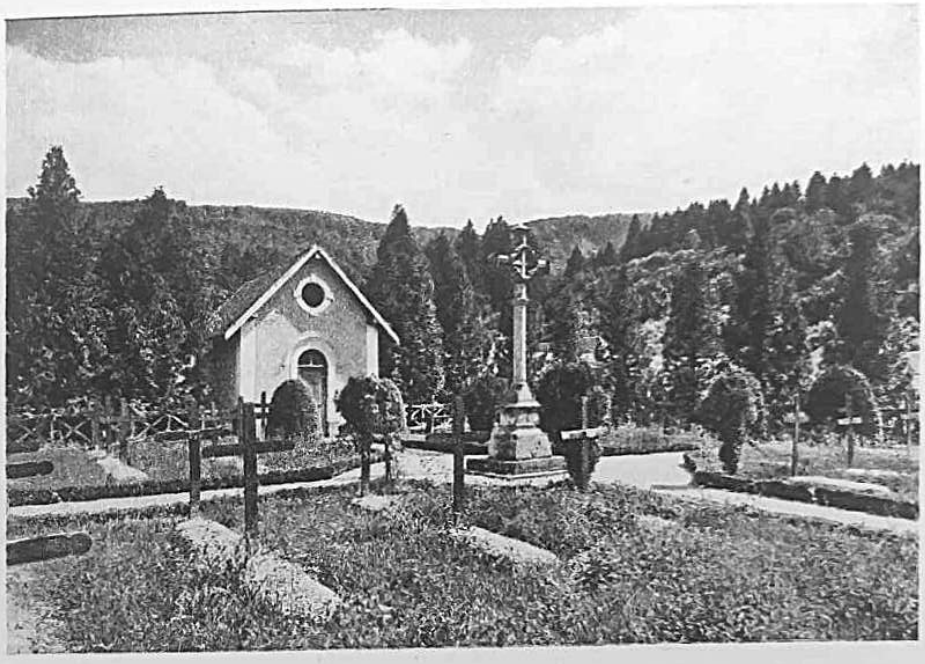

Pleterje: samostansko groblje

Kartuzijanci se pokapaju bez lijesa, samo na daski. Obični crni križ bez natpisa resi im priprosti grob. Kako su živjeli nepoznato, tako i poslije smrti ostaju nepoznati. Bog ih jedini pozna.

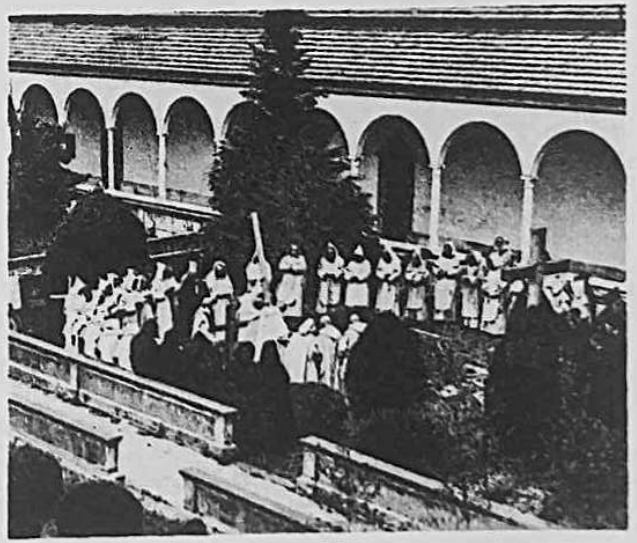

Kartuzija Farneta u Italiji: pogreb

Pleterje: pogled na samostansku crkvu

CILJ KARTUZIJANSKOG REDA

Mnogi će se pitati: Pa zašto kartuzijanci tako žive? Koji im je cilj? Što žele takvim načinom života postići?

U katoličkoj Crkvi ima različitih redova. Svaki red ima svoj posebni cilj. Upravo u raznolikosti redova pokazuje se bogatstvo i ljepota Crkve.

Zacijelo je svakomu poznat prizor iz Sv. Pisma, kako je bio naš Spasitelj pozvan svom prijatelju Lazaru. Njegova sestra Marta bila je u sto briga, da što bolje podvori Gospodina. Marija, njezina sestra, sjedjela je do nogu Gospodinovih i slušala riječi Njegove. Marta se zbog toga potužila Gospodinu, a On joj je odgovorio: »Marija je najbolji dio odabrala« (Lk. 10. 42).

Takav je i kartuzijanski red. Poput Marije i kartuzijanci se bave samo Bogom, samo za Boga i u Bogu žive. Zato se povlače u samoću. Primjer im je dao Isus Krist. I on je živio skrovito u Nazaretu do svoje tridesete godine, a i kad je javno nastupio, koliko puta nam pripovijeda Sv. Pismo, da se znao povući u samoću i cijele noći probdjeti sam u molitvi.

A što nam govori euharistijski život Božanskoga Spasitelja? Samac u tabernakulu moli, posreduje te se žrtvuje za svijet. Di-

Reljef glavnog oltara

van uzor kartuzijanskog života, koji također u samoći moli, posreduje, žrtvuje se za bližnjega. Samoća, šutnja, svladavanje samog sebe, mrtvenje i umiranje samom sebi: samo su sredstva, koja vode sve bliže Bogu.

A Boga što svjesnije, potpunije, trajnije, žarče posjedovati, za tim teži kartuzijanac. To mu je težnja, to mu je cilj.

Samoća rađa šutnju, a šutnja sabranost i duševni mir. A gdje je mir u duši i sabranost, tamo se laglje čuje, kad Gospod govori. A On često tako tiho govori. Gdje je duboki mir u duši, tamo se osjeća prisutnost Božja.

A Bog prebiva u našoj duši. Isus Krist veli: »Tko mene ljubi, moju će riječ držati, i Otac će moj ljubiti njega, i k njemu ćemo doći i kod njega ćemo se nastaniti« (Iv. 14, 23). On živi u nama svojim božanskim životom i preko milosti posvećujuće u nas prelijeva svoj božanski život, tako da nas u milosti preobrazuje u sebe.

Taj novi život milosti sastoji se u tom, da preko Krista imamo udio na božanskom životu. Unatoč našoj potpunoj nevrijednosti živimo božanskim životom. »Vidite, kakvu nam je ljubav dao Otac, da se djeca Božja zovemo i jesmo« (1 Iv. 3, 1).

Presveto Trojstvo: Otac, Sin, Duh Sveti ostaje u trajnom milosnom sjedinjenju s dušom.

Život je to tajanstven; život ujedinjenja Boga s dušom; život, koji u najdubljim dubinama dušu preobrazuje, pobožanstvenjuje; život, što dušu ispunja neopisivom srećom duševnom. To se mora doživjeti, da se uzmogne razumjeti.

Pleterje: zimski prizor

To divno sjedinjenje Boga i duše upoznati i gledati, na njemu se ražariti i rasplamtjeti, u tom divnom ujedinjenju počivati i mirovati: za tim teži kartuzijanac. Zato se odijelio od svega, zato je sam, zato šuti. On osjeća i zna, da je u zajednici s Bogom kao Njegovo dijete, odabranik, ljubljen od Njega. Bog mu poplavljuje duh svojim rasvjetljenjem, a volju svojom čudesnom snagom.

Mnogima je ova temeljna istina naše vjere t. j. svrhunaravno sjedinjenje Boga i duše u milosti posvećujućoj kao priča iz davnih vremena, koju više ne razumiju. Zato se i sasma gube u prolaznosti, zemaljštini, zaboravljaju najvažnije, neprolazno, vječno; ne mare za to, čini im se preudaljeno, ne mogu ga zgra-

biti, staviti u formulu, uhvatiti u retortu; za njih je to irealnost, fantom, za koga ne mare; zato i ne razumiju kartuzijanca. Čude se tim ljudima.

A ipak ovi imadu pravo. Jer sve je to realnost. Znamo to, jer nam je to vječna Istina sama objavila. Ili zar sunce ne sije, što ga slijepac ne vidi? Sije i te kako!

Kartuzijanca će samo onaj razumjeti, koji sam živi životom objavljene vjere. Tko ne vjeruje i ne živi po vjeri, tomu ostaje kartuzijanac zagonetka.

Bog je apsolutna realnost, apsolutna dobrota, ljepota, sama ljubav, ocean ljubavi. On jedini čovječju dušu može potpuno zadovoljiti. On jedini! Ljudsko srce samo Bog može ispuniti, samo ga Bog može sasma usrećiti. Zato ta silna težnja ljudskog srca, ljudske duše za srećom. Samo što ljudi obično traže sreću tamo, gdje prave i potpune sreće nema. Sve prolazno ne zasićuje duše, ona gladuje za Bogom. Ona si toga možda ni sama uvijek nije svijesna. Pa što znači danas taj nemir ljudskog srca, to traženje vrednote i svrhe života? Suvremeni čovjek traži sreću, žudi za njom, ali je ne može naći, jer mu je Bog bajka, a ne apsolutna realnost, za koju je jedamput ljudsko srce stvoreno. Otuda i to nezadovoljstvo, nesreća, zdvojnost kod ljudi. Sreće u svijetu nijesu našli, a u Boga ne vjeruju. Ostaju prazni, nezadovoljni, zdvojni.

Posve je obratno kod kartuzijanca. Njegova je vjera živa, nepokolebiva, duboka. Ta kartuzijanac iz vjere živi! On po vjeri gotovo intuitivno gleda Boga. Svuda vidi djelo ruku Božjih. On je duboko uvjeren,

Pleterje: u zelenom zatišju

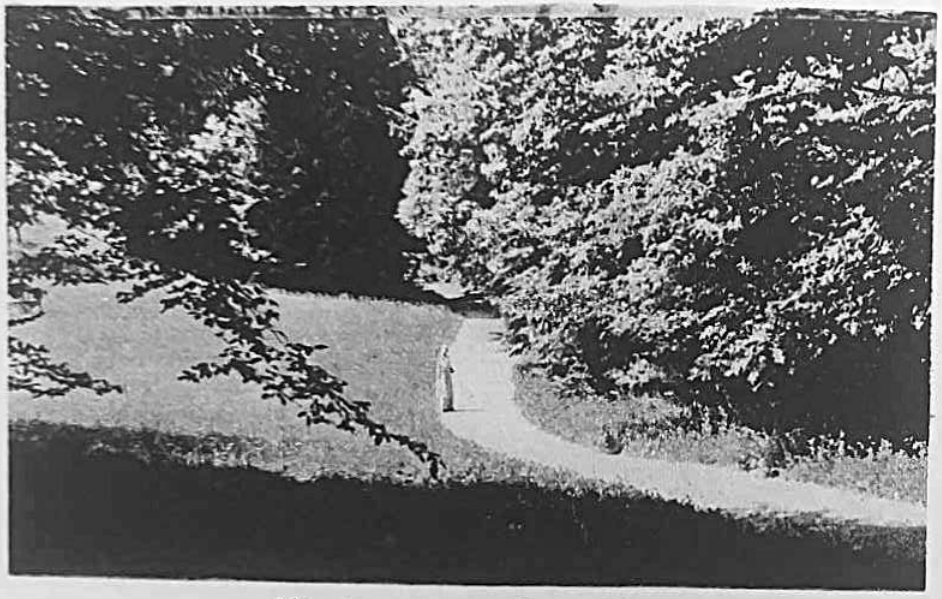

Pleterje: u samostanskom parku

da je Bog zadnji uzrok svemu i da sve, što jest, upućuje na Boga, koji svemu daje da postoji. »Ja, Gospodin, načinih sve, razapeh nebo sam, rasprostrijeh zemlju sam, i nitko sa mnom« (Iz. 44, 24). Svuda gleda Boga, kako uzdržava svijet te njime ravna i upravlja. »Malo i veliko Bog je načinio i jednako se brine za sve« (Mudr. 6, 8).

Kartuzijanac u vjeri tako reći osjeća Boga, kako djeluje u duši njegovoj, kako je privlači, ispunja, proživljuje. »U njemu živimo i mičemo se i jesmo« (Dj. ap. 17, 28). Njemu je Bog sve. Samo Bog ga može zadovoljiti. Zato se laća svega, da Boga što potpunije nađe, da mu dođe što bliže, da se što više s njime sjedini. Samo On ga zadovoljava, samo On mu donosi sreću i ispunjava njegovu dušu.

Zar ima što ljepše nego se neprestano baviti dobrim Bogom, neprekidno boraviti u Njegovu društvu, Njemu isključivo služiti?

U tom sjedinjenju s Bogom, u tom uskom zagrljaju s Njim nalazi kartuzijanac svoju pravu sreću.

Kartuzijanski general Le Masson lijepo kaže: »Zapravo je cilj kartuzijanskog zvanja ono sveto ujedinjenje duše s Bogom. Ono je središte naše utjehe i sreće, ono je slatkoća naša za života, a utjeha u smrti.«

To ujedinjenje preobrazuje po milosti čovjeka sve više u Boga, da plamti i izgara u dubokoj, snažnoj, požrtvovnoj ljubavi k Bogu.

Kartuzijanac još jedino živi za Boga. Soli Deo, samo Bogu! Stoga je pun nutarnjeg mira, neopisivog blaženstva i duševnog bogatstva, radosti i zanosa. On se sve više uspinje k Bogu, dok ga u kontemplaciji i mističkom sjedinjenju sasma ne posjeduje u nježnoj, žarkoj ljubavi, postojanom zagrljaju.

On klikće i pjeva u sreći i nesreći, u radosti i žalosti, u miru i progonstvu, jer mu Boga nitko ne može oteti. Dapače iste pogreške i slaboće, u koje duša pada, preobrazuju se u ljubav i hrane plamen, koji srce kontemplativnoga čisti i vodi k preobraženju u Boga. Iz svojih pogrešaka crpe neumorno ponizno pouzdanje kao i radosnu zahvalnost u hvali i ljubavi.

On još samo pozna ljubav u najužem sjedinjenju sa svojim izvorom i ciljem. S Bogom u Bogu!

Zato se kartuzijanac povlači u samoću i goji šutnju. Tako lako nađe Boga. Lako živi nježnim i postojanim životom u Bogu.

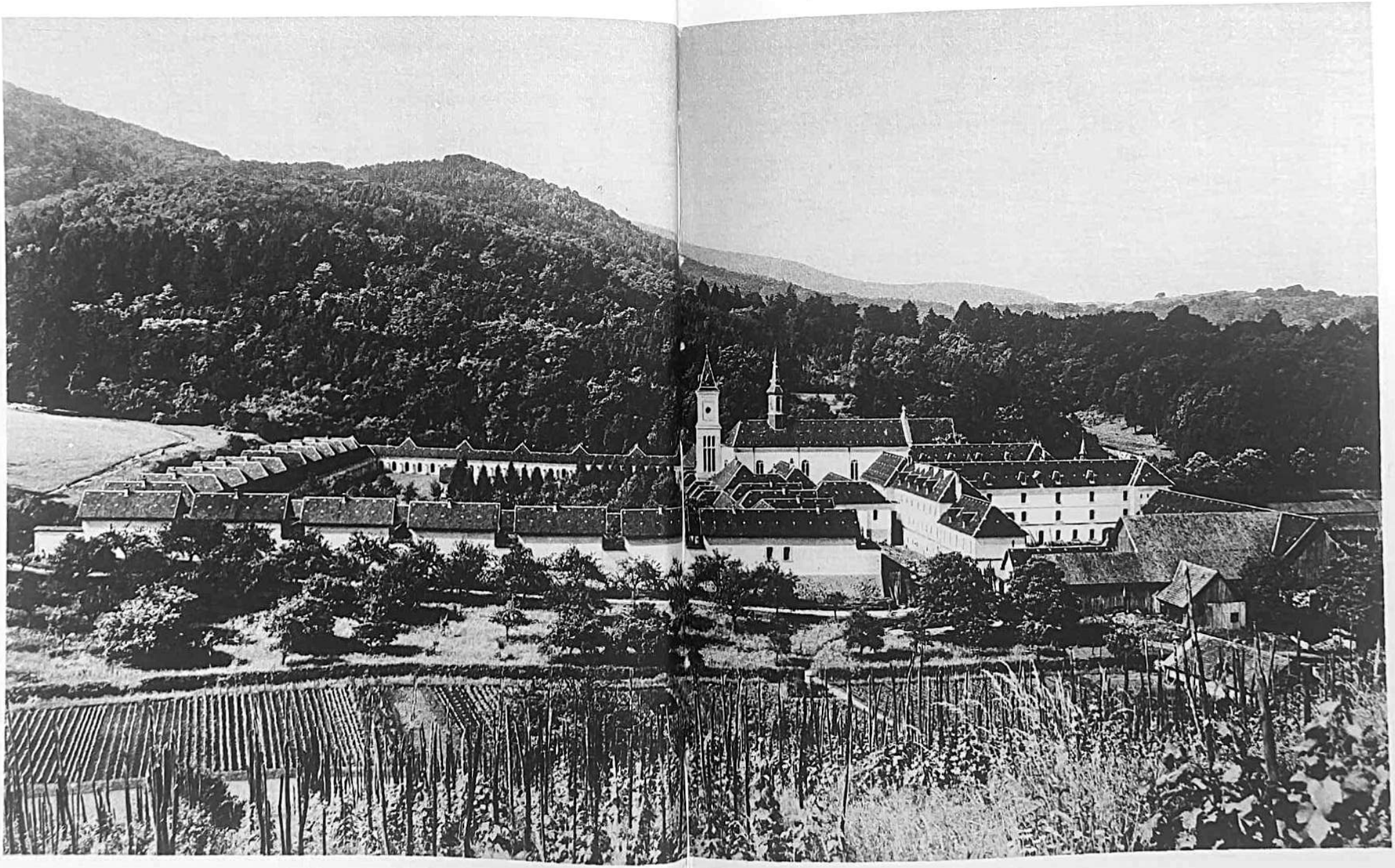

Kartuzija Pleterje

U dubokoj samoći, daleko od svijeta, dolazi kartuzijanac do onoga divotnog sjedinjenja s Bogom. Samo u postojanoj šutnji može čuti Boga, kad mu govori u dubini duše. Samo u najdubljoj sabranosti može srdačno s Bogom razgovarati. Stoga šuti u samoći.

On ne treba drugo, nego Boga. Stoga se odriče svega, zaboravlja na sve, ostavlja sve.

U samoći svoje ćelije ima svoj raj. Tamo nalazi Boga potpuno i nesmetano. Živi u neprekidnom zagrljaju s Bogom kao dijete u zagrljaju oca svoga. Kuša, kako je Bog mio i drag, kako je sladak! Duša mu je nebeskom utjehom napojena, a ljubavlju Božjom užarena.

Stoga i ima još jednu želju, jednu čežnju: želi biti s Bogom sjedinjen u onom vječnom, neprolaznom životu preko groba, u onom vječnom blaženom zagrljaju.

Ali to ujedinjenje s Bogom već na ovom svijetu traži žrtvu. Bog samo onu dušu izabire sebi za zaručnicu, samo onu dušu odlikuje svojim neopisivim zagrljajem, koja se potpuno oslobodila stvorova i svega zemaljskoga. Zato se kartuzijanac trapi, odriče svih udobnosti, svladava se i umire svojoj sebeznalosti.

Kartuzijanac s vremenom već ovdje na zemlji počinje živjeti životom anđela nebeskih. Um mu je posve uronjen u Boga, gleda u živoj i istinitoj vjeri savršenosti Božje, ljepotu Boga. To ga oduševljava i zanosi, plamen ljubavi Božje gori u njem, i on je od te svete i čiste ljubavi sav prožet, u zanosu i ljubavi pjeva hvalu Bogu, slavi Ga i klanja Mu se, jer živo vjeruje dubokim uvjerenjem. — Moli mu se, jer u njemu vidi vrhovnog Gospodara, koji sve blago redi i ravna, pun je neslomljivog pouzdanja u Boga. Došlo makar što, on je čvrsto usidren u Bogu. Njemu sve služi, da ga bliže privede k Bogu, da ga uže sjedini s Njim.

Pleterje: u prirodnom parku

Kako anđeli neba kroz cijelu vječnost slave i hvale Boga, klanjaju mu se, tako i on danju i noću pjeva hvalu Bogu svome. I sve on to u duši proživljuje. To je sve za njega zbilja, realnost, koja ga usrećuje. »Kušajte i vidite kako je sladak Gospodin« (psalam 33, 9).

Pleterje: lurdska kapelica

Kartuzijanac samo za tim teži, da se što uže sjedini s Bogom u kontemplaciji, da što tjesnije prione uz Njega, da ga što više u najvišim visinama svoje duše uživa u živom osjećaju i zagrljaju Njegove božanske, svete i čiste ljubavi, koja ga čini jakim i krepkim, da sve žrtvuje, samo da potpuno nađe Boga. Da, to ga tako daleko dovodi, da križeve rado i pripravno uzima na se, makar ga koliko tištili i boljeli, jer je iskusio, da ga križevi i te kako vode k Bogu.

Petrarca oduševljeno pjeva o kartuziji: »Došao sam u raj, vidio sam anđele Božje na zemlji . . . Nijesam nikada nigdje drugdje našao tako kratke dane, tako kratke noći«.

Kartuzijanac se svaki dan duge satove hrani riječju Božjom, ona ga polako preobrazuje, on postaje

plamen, sav gori iz ljubavi k Bogu. »Zapali se srce moje u meni, u mislima mojim razgorje se oganj« (psalam 38, 4). Njegova vjera, poklon, ufanje — sve je izliv njegove žarke ljubavi. To zapravo i nije više molitva, to su uzdignuća srca i duše, to su plamena prekaljenja ljubavi, to su nagnuća silna, ganuća žarka Duha Svetoga.

Kartuzijanac želi intimno i postojano živjeti sjedinjen s Bogom. Neprestano je rasplamćen ljubavlju k Bogu svom, za Njega i s Njim jedinim proživljava svoje dneve.

Kartuzijanski život ima biti neprekidno klanjanje i adoracija Boga, postojana hvala Boga, stalni aleluja, neprestano poštivanje Boga u najužem ujedinjenju, u snažnoj vjeri i žarkoj ljubavi.

To mu je cilj.

Kartuzija Vedana u Italiji

APOSTOLAT KARTUZIJANACA

Godine 1849. je Donoso Cortes kao španjolski poslanik u Berlinu pisao jednomu svomu pouzdanomu prijatelju pismo, u kojem mu otkriva, da je nakanio položiti sve svoje časti te postati redovnikom. Među ostalim piše: »Držim, da oni, koji mole, više čine za svijet od onih, što se bore: pa ako svijet ide iz zla u gore, to je stoga, što ima više bitaka nego molitve. — Da bismo mogli prodrijeti u

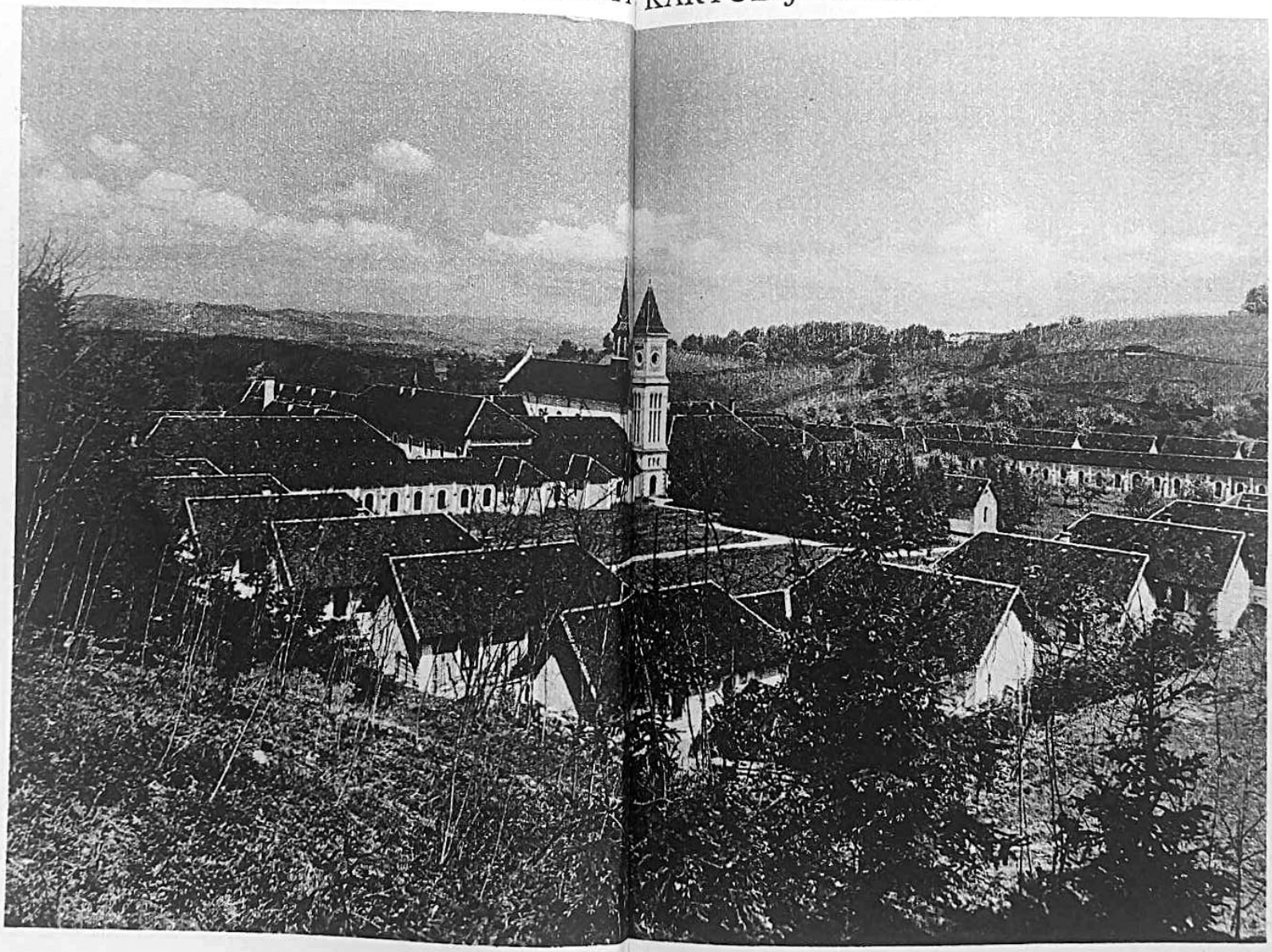

Kartuzi Pleterje

tajne Božje i u tajne povijesti, uvjeren sam, da bismo bili puni začuđenja pred golemim učincima molitve i u posve svjetovnim stvarima. Tvrdo vjerujem, kada bi bio samo jedan sat u jednom samo danu, da se u njem ne bi nikakva molitva dizala k nebu, taj dan i taj sat bio bi posljednji dan i posljednji sat vasioni«. Smrt je zaprijećila Donosu Cortesu da izvede svoj naum.

Danas, u vrijeme groznične djelatnosti,

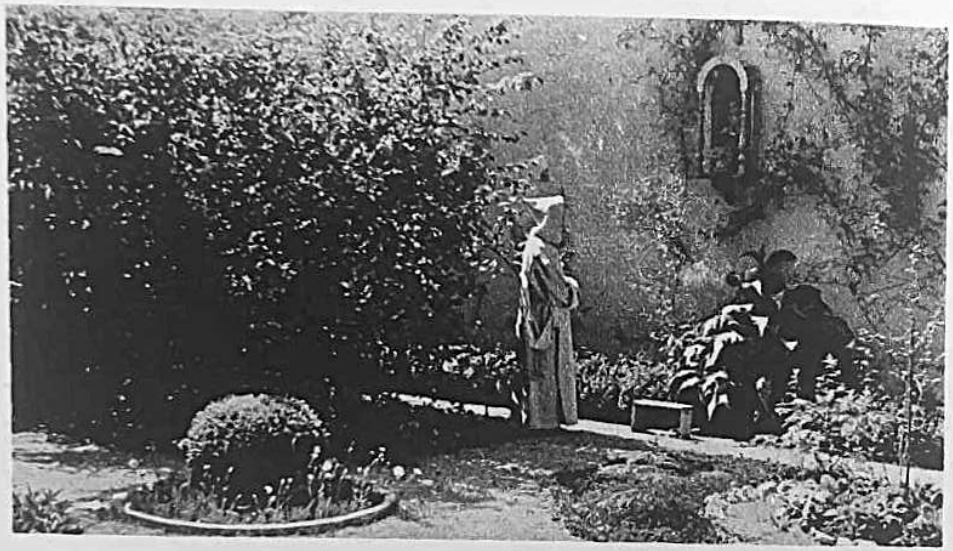

Pleterje: monah u svom vrtiću

malo će ih biti, koji će shvatiti ove dubokoumne riječi mislioca Cortesa. Ali iz toga još nipošto ne slijedi, da one nijesu istinite i da ne proizlaze iz dubokog promatranja svijeta. Moderni je čovjek snažno povučen u tempo svoga stroja. Svuda žurba i buka! On je izgubio svoju dušu u prolaznome. Naš je život bačen iz svoje ravnoteže; lijepi red, usidren u Vječnosti, jest izgubljen. Zato treba više nego ikada ljudi, koji će pogled današnjem čovjeku podignuti gore, prema zvijezdama, prema neprolaznomu.

Treba muževa, koji sve ostavljaju, svega se odriču, da modernoga čovjeka tako reći podsjete, da ima još nešto više nego što je izum i stroj. Ali zato treba svijetla odozgo, zato treba duševnih pokreta i promjena, koje samo milost stvara. A molitva, sjedinjena s pokorom, jest moćno sredstvo, što vuče milost s neba na čovječanstvo.

Istina, kartuzijanci ne vrše nikakve dušobrižničke službe izvan samostana. Oni su pustinjaci, eremite, koji u samoći i šutnji, u molitvi i pokori služe Bogu i bližnjemu. A upravo time vrše važan apostolat u Crkvi Kristovoj, naime: apostolat molitve i žrtve.

Golema je moć molitve. O tom se moramo opet nanovo čvrsto uvjeriti. Nema ničega, čemu je Bog svemogući i vjerni toliko obećao kao molitvi. »Molite, i dat će vam se. Jer svaki, koji moli, prima, i koji traži, nalazi, i koji kuca, otvorit će mu se« (Mt. 7. 7—8). To eto uči sam Krist.

U te se riječi pouzdaje kartuzijanac, zato on moli, molitvom upravo salijeće nebo. Nema sumnje, da će Gospod uslišati svaku molitvu, osobito pouzdanu i ustrajnu. Kolika je njezina moć, toga mi ne možemo pojmiti. — Mojsije je ustrajnom molitvom izvojštio pobjedu svoga naroda; — Estera je molitvom uklonila smrt od naroda; — Judita, ojačana molitvom, poduzima i izvodi veliko djelo na obranu Izraela, premda je bila slaba žena; — David pobjeđuje Golijata, jer je molio zazvavši ime Gospodnje; — Ilija molitvom dozva oganj s neba na svoju žrtvu te otvori i zatvori nebo molitvom itd. itd. . . . Mogao bih navesti bezbroj primjera, gdje Bog po molitvi pomaže rod ljudski. Pa tako bez sumnje pomažu i molitve kartuzijanaca, koji mu postojano i trajno vape za pomoć i milost, te molitve svoje združuju s pokorom; a sve to za sebe, za svoje bližnje, za svoj narod i za čitavo čovječanstvo.

Kartuzijanac daleko gleda, on gleda preko groba, u vječnost, a na zemlji vidi na svoju žalost, kako

ljudi malo mare za vječnost, za nebo. Da, tako daleko se zaboravljaju, da ga prepuštaju vrapcima, a za sebe su zadržali zemlju. A samo je vječnost važna; sve, što je ovdje, kako je kratkog vijeka, kako nesavršeno, i kako malo čovjek dobiva! Pa i ono malo, što dobiva, kako mu se brzo iz ruke izmakne!

Zato je ponos i gorljiva težnja svakoga kartuzijanca raditi na spasu duša drugih, biti apostol, rasvjetljivati svijet i spasavati ga tajanstvenom moći molitve i žrtve. Kartuzijanac upravo gori od želje i neumorno moli, da Božanskomu Gostu pripravi što više duša, da podigne što više hramova Duha Svetoga u dušama. On moli, jer vjeruje. A vjera nas uči, kolika je i snaga u postojanoj i pouzdanoj molitvi. »Molite jedan za drugoga. Mnogo može molitva pravednoga.« (Jak. 5, 16).

Pleterje: perivojem kartuzije

Kartuzijanac moli, da svi zadobiju život; on moli za sve ljude, jer su mu svi braća; on moli, da se kod svih obistini i ostvari vapaj iz »Očenaša«: »Dođi kraljevstvo Tvoje«, da se u dušama svih podigne kraljevstvo milosti Božje. Da u svima zavlada Bog preko Isusa Krista. On govori s Kristom: »I ja se posvećujem za njih, da i oni budu posvećeni istinom« (Iv. 17. 19). U toj nakani žrtvuje kartuzijanac sebe i svoj život. I on klikće sa sv. Pavlom: »Sad se radujem patnjama, koje trpim za vas« (Kol. 1, 24).

Monah u razmatranju

Kartuzijanac je siguran za uspjeh svoje molitve. Crkva ga šalje, da moli. On nije sam, jer moli sjedinjen s Kristom.

Crkva sebi odabira ljude i šalje ih kao svoje zastupnike, da mole i da šalju svoje molitve pred prijestolje Božje. Oni su izaslanici svete Crkve, preko njih ona moli za svoje velike nakane i potrebe, preko njih moli za cijelo čovječanstvo.

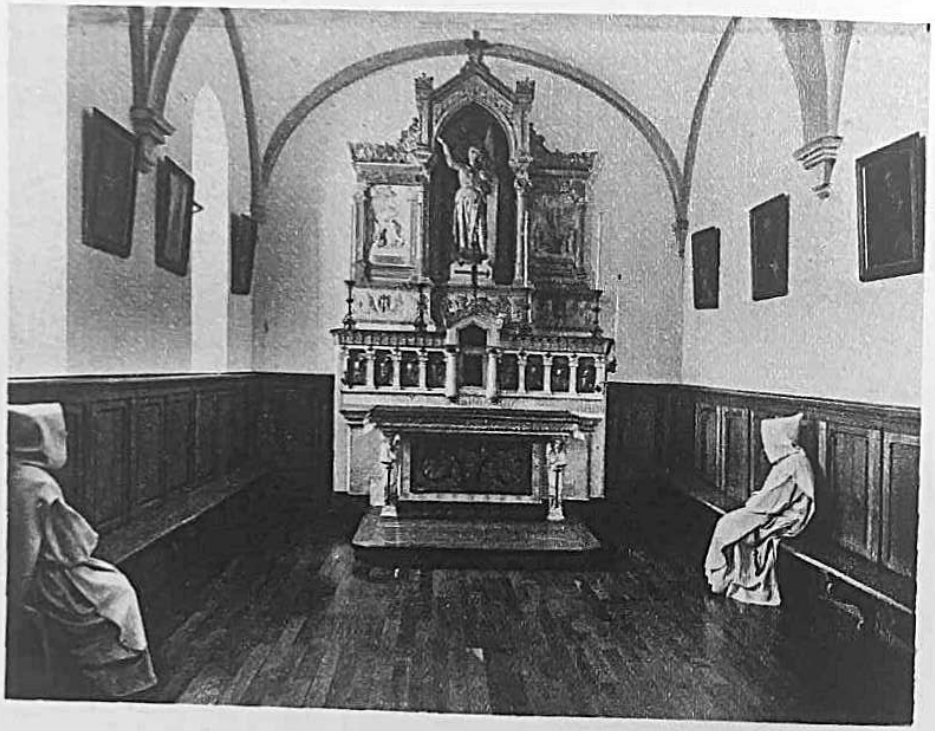

Kapela sv. Ivane Arške

Tako ona šalje i kartuzijance, da mole. Da, njihova je isključiva zadaća, da mole i da sazivaju blagoslov i milosrđe Božje na čovječanstvo! I da to što bolje mognu, zato su oslobođeni svakog drugog dušobrižničkog posla, da se tako mogu sasma i nerazdijeljeno podati molitvi i kod Boga posredovati. Crkva stavlja veliko pouzdanje u te molitve kontemplativnih. Cijela Crkva čini jedno tijelo, koje ima mnogo i različnih udova, a glava tog tajanstvenog tijela sam je Isus Krist. Koliko imade udova, koji ne mole, koji se ne brinu za spas svoje duše! Stoga nastupaju kartuzijanci kao izaslanici sv. Crkve, da mole za ove udove.

Kartuzijanci mole, jer ljube bližnjega; njihova molitva počiva na ljubavi k bližnjemu. Njihovo je upravo zvanje, dapače dužnost, na koju su se svojevoljno obvezali, moliti se za bližnjega. To je zvanje zaista časno, jer je tako uzvišeno u sebi i u svojoj djelatnosti, budući da djela ljubavi, što ih apostolat molitve izvršuje, pripadaju najsavršenijim i najuzvišenijim djelima, što ih čovjek može činiti. Doista, ima li išto veće nego grešnike buditi na život milosti, u hladnim srcima rasplamsavati žar ljubavi k Bogu, takve, koji između svijeta i Boga kolebaju, sasma za Gospodina predobiti, dobre učvrstiti i unaprijediti, a svete k sve većem savršenstvu dovesti? Jednom riječju: duše drugih spasiti od vječne propasti i dovesti u vječnu slavu nebesku.

U molitvi

Dakako, to samo onaj razumije i cijeni, koji vjeruje. Vjera jaka, živa vjera za naš je duh kao svijetli most, koji vodi k neizmjerno jasnoj čistoći Božjoj. Ali kod kolikih je taj most već davno razoren!

Ako se samo malo razgledamo po svijetu, vidimo, kako je kod golema broja ljudi tužno stanje, i kako su velike

njihove duhovne potrebe, a s druge strane, koliko možemo kod Boga postići molitvom. Pa ipak, kako ih je malo, koji to razumiju i koji cijene apostolat molitve. Zato ih i imade malo, koji se odazivlju tome uzvišenom pozivu, jer precjenjuju rad nad molitvu. A ipak vrijedi ona sv. Pavla: »Tako niti je onaj što koji sadi, niti onaj koji zalijeva, nego Bog, koji daje da raste« (kor. 3. 7). Znak je to, da i ljubav bližnjemu jenjava i slabi, dok ih ima tako malo, koji bi se sasma posvetili molitvi i pokori za obraćenje grešnika, za spas duša i potrebe sv. Crkve.

Ako k tomu još uočimo današnji golemi boj, što ga Crkva vodi sa svijetom, onda ćemo još više cijeniti apostolat molitve. Danas se ide za tim, kako je bjelodano, da se satre Crkva Kristova i svaka vjera u Boga. Danas hoće da sruše i razore temelje, na kojima počiva cijelo kršćanstvo. Hoće da iskorijene iz srdaca vjeru u samoga Boga.

Tko će tu da pomogne svladati moćnoga i mnogobrojnoga neprijatelja? Samo Bog. Kako? Po molitvi. Zato su upravo danas važni kontemplativni redovi, da molitvom pomažu spasavati svijet. Ne kaže badava Pio XI. u svojoj enciklici »Charitate Christi«: *»Molitva je jedino sredstvo u naše doba.«*

A jedan duhoviti francuski pisac kaže: »Kartuzijanci su nad našim gradovima kao munjovodi, koji zadržavaju strijele Božje pravednosti.«

Veliko je, što Bog namjerava s kartuzijancima. Na kartuzijancima je, da svojim molitvenim i pokorničkim životom pomažu Kristu spasavati čovječanstvo, obnoviti svijet, raširiti kraljevstvo Božje na zemlji.

Pleterje: kapela svetih moći

Molitva i pokora jesu oružje kartuzijanaca za proširenje kraljevstva Božjega na zemlji. Molitvom i postom bore se kartuzijanci proti zlu, proti neprijateljima Crkve, proti đavlu prema Kristovim riječima: »Ovaj se rod izgoni samo molitvom i postom« (Mt. 17. 21). Molitva ih i pokora uže sjedinjuju s Bogom, a što je tko jače združen s Bogom, to je i njegova moć nad zlom snažnija.

Tako se cijeli čovjek dušom i tijelom bori proti zlu i radi za dobro. Duša se produhovljuje i posvećuje molitvom, a tijelo pokorom i postom. Pokorom se tijelo diže u sferu duha, a molitva uzdiže dušu. To su dva krila, kojima se čovjek diže do Boga. Time čovjek ujedno dobiva i vlast i moć proti zlu, budući da je tako blizu Bogu, izvoru sve moći i snage.

Ako ikada, to danas treba muževa molitve i pokore. Danas, gdje je zlo tako rašireno, a kraljevstvo sotonino tako moćno.

Zlo se danas posvuda šepiri. A molitva kartuzijanaca dobiva osobitu moć i snagu, jer je s njima glava mističkog tijela, Crkve, sam Isus Krist, koji kaže: »Gdje su dvojica ili trojica sabrana u moje ime, ondje sam ja među njima« (Mt. 18. 20).

Što duša potpunije postaje dionicom života Kristova, što je uže sjedinjena s Kristom, što više živi njegovim životom, to više i postaje dionicom njegove ljubavi k bližnjemu. Oni su usko sjedinjeni s Kristom te ne žele drugo nego što i sam Krist, ne žele drugo nego spas duša na slavu Božju. Oni mole i trpe za duše, a ta je njihova molitva i trpnja to vrednija, što su oni uže spojeni s Kristom. Tako njihove molitve i

Pleterje: groblje u sjeni čempresa

trpljenja postaju molitve i patnje samoga Krista. A što je nebeskom Ocu draže od molitve njegova Sina, što vrednije i zaslužnije od tih molitava? Zato su i te molitve i te kako djelotvorne, a to i moraju biti, jer su zapravo molitve Sina Božjega. To ispunja kartuzijance oduševljenjem i postojanošću u molitvi, makar malo kada vide uspjeh svojih molitava. A vjera ih drži, da njihove molitve moraju imati uspjeha pred Bogom, jer te molitve Bog gleda i prima kao molitve Sina svoga. »Žar, što ga ta ognjišta ljubavi isijevaju, jest neproračunljiv, jer su takve duše radi snage ujedinjenja s Kristom kraljice, kao što je Krist kralj. Moramo reći, premda mnogi ne će razumjeti: ovakve duše spasavaju svijet. Njihove molitve i pokorničke djela spasavaju mnogo duša, te također oplođuju rad onih, koji bilo

kao svećenici, redovnici, bilo kao katolički svjetovnjaci rade za spasenje duša, bilo u domovini, bilo u misijama. Lijepo kaže biskup Bossuet: »Njihove na molitvu k nebu podignute ruke izvojštiše više bitaka, negoli oni, koji se bore.«

Sam Sv. Otac Pio XI. ističe važnost apostolata kartuzijanaca u svom apostolskom pismu od 8. srpnja 1924. upravljenom na kartuzijance. Eto, što veli Sv. Otac:

»Nije čudo, da su crkveni pisci snagu i učinak molitava tih redovnika tako uzveličali, da su ih prispodabljali s molitvama Mojsijevima. Naime, dok je Mojsije molio i ruke dizao k nebu, Jozua je nadvladao Amalečane, tako i oni svojim molitvama, spojenima s nekrvnom žrtvom novozavjetnom, i pokorničkim djelima pomažu sv. Crkvi u njezinu boju«.

»Svečana je i glavna služba tih pustinjaka da prinose i prikazuju Bogu žrtve i naknadu za spasenje svojih bližnjih«.

»Ovi muževi zaista u samoći skrovitim i tihim apostolatom djeluju za vječni spas duša«.

»Danju i noću dižu u molitvi glas svoj k nebu, da se Bog smiluje čovječanstvu«.

»Ako ikada, a to danas treba Crkvi takvih muževa, gdje vidimo, da toliki kršćani ne mare za vječna dobra, već se sasma podaju zemaljskomu uživanju i unose opet u svijet poganski duh, sasma protivan duhu Evanđelja«.

Sv. Otac dapače veli: »Lako je shvatljivo, da oni, kojima su molitva i pokora služba, mnogo više pridonose za proširenje sv. Crkve i za spasenje roda

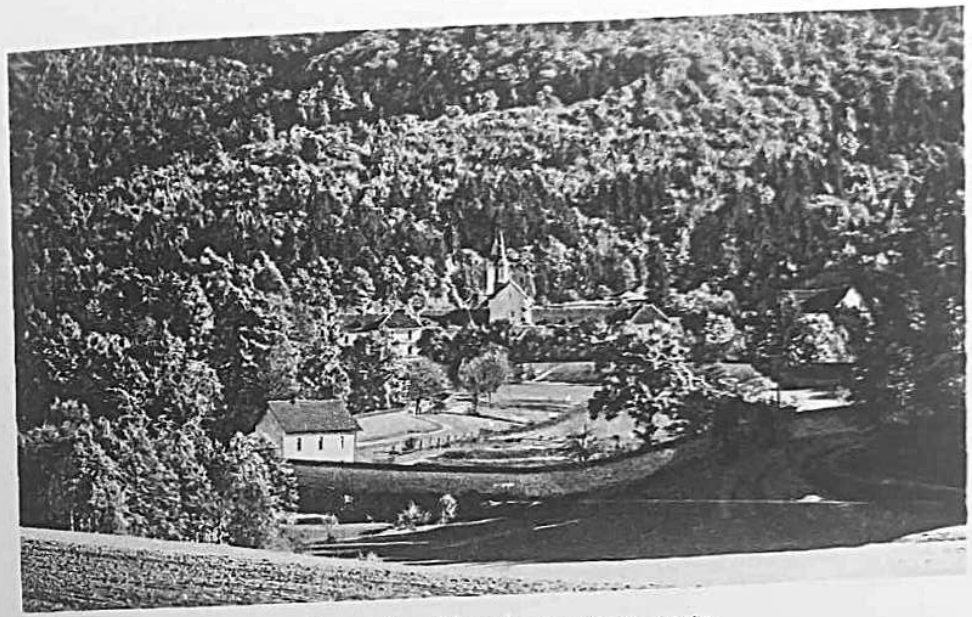

Kartuzija Pleterje sa stare ceste

ljudskoga, nego oni, koji rade u pastvi, jer oni su, koji kišu milosti Božjih sazivlju na zemlju, bez kojih je svaki rad uzaludan«.

»Radi svoga strogoga života i neprekidne molitve kartuzijanci su kod milosrdnoga Boga moćni zagovornici«.

Tako sv. Otac Pio XI.

Svakako mora uvijek biti u Crkvi Božjoj mnogo onih, koji neumorno rade, koji se bore, koji riječju i djelom pobijaju zlo, šire kraljevstvo Božje, pomažu čovječanstvu.

Ali mora biti i takvih, koji neprekidno mole, koji stalno sazivlju milost Božju na radnike, koji rosom nebeskom oplođuju njihov rad, koji se neprestano žrtvuju, čine pokoru, trpe. Mora biti takvih, koji mole

ustrajno i žarko, da Bog pošalje mnogo vrsnih, prvorazrednih sila, svetih, jakih, nesebičnih i požrtvovnih duša, da rade na proširenju kraljevstva Božjega.

Zato Krist i kaže: »Žetva je velika, a radnika je malo. *Molite se* Gospodaru žetve, da pošalje radnike u svoju žetvu« (Mt. 9, 37-38).

Kartuzijanci spadaju među one pomoćne čete, koje molitvom i žrtvom podupiru redovite čete radnika u vinogradu Gospodnjem. »Na zidovima tvojim, Jerusalime, postavih stražare, koji ne će umuknuti, ni danju ni noću« (Izaija 62.6). Još više. Njihovo djelovanje seže još dalje i preko groba u vječnost, mole i za preminule. Njihov je apostolat molitve općenit, univerzalan.

Kartuzijanski brat

Svijet ne može spoznati ni naš (kartuzijanski) život, ni našu ljubav, ni našu pobjedu, jer naš život je Bog, naša ljubav je Bog, naša je pobjeda potpuna i sigurna, jer i ona nije drugo nego Bog sam. Stoga se naša pobjeda ne može ni naslućivati ni procijeniti, budući da je to pobjeda Kristova u nama, koji veli: »Uzdajte se, ja sam nadvladao svijet« (Iv. 16. 33.).

Zajednička sveta pričest

BRAT KOD KARTUZIJANACA

Kao što se često u obitelji sva djeca ne bave istim poslom, već jedan studira, drugi je obrtnik ili trgovac, treći se pak bavi poljodjelstvom, tako je i u velikoj kartuzijanskoj obitelji: u njoj se jedni posvećuju kontemplativnom životu, oci naime, drugi se pak bave raznim poslovima, a to su braća, kojima je povjereno samostansko gospodarstvo. Bilo bi pak potpuno neumjesno, kad bismo htjeli radi toga praviti među njima nekakvu razliku: oni su svi sinovi istoga reda, djeca iste obitelji, koju u svakom samostanu vodi zajednički otac prior. Gospodin, koji je pozvao

ovoga među oce, a onoga među braću, jednom će nagraditi njegovu vjernost, ne zato, jer je bio otac ili brat, već zato, što je bio dobar otac ili dobar brat.

Tko želi postati brat kod kartuzijanaca, mora imati najmanje 20 godina, a najviše 35 godina. Mora biti spreman za svaki posao, koji mu se odredi. Dakako, da se usput vodi računa o posebnim sklonostima i sposobnosti pojedinca; tako na pr. ako je netko bio prije krojač, gleda se, da se opet zaposli kao krojač. Čim stupi u samostan, obavlja kao aspirant duhovne vježbe. Zatim živi mjesec dana kao sva braća kod kartuzijanaca, dakako ne još u potpunoj strogosti. Tek poslije toga preobuku ga za postulanta. O. prokurator mu dade smeđi plašt, smeđu kalotu (ćepicu) i smeđi haljetak, koji ga ima uvijek sjećati toga, da ide vjerno putem kartuzijanskog reda. Tada dobije također drugo ime i odsada se nazivlje »Dragi brat N.!« Odsada nosi uvijek smeđi haljetak i smeđu ćepicu, što ga ima podsjećati na to, da mora postati drugi čovjek, što mu također kažu, kad mu izruče plašt. U godini postulata inače zadrži svoje odijelo. Ako je njegovo ponašanje odgovaralo statutima, prima se nakon jedne godine u novicijat donata. Na dan primanja dobiva smeđe odijelo donata, a povrh njega nosi i dalje plašt kod svih zajedničkih pobožnosti, koji odloži tek nakon svršene godine novicijata. Ako ga konvent smatra vrijednim da napravi donaciju, obećaje (premda to ipak nije zavjet u smislu crkvenog prava), da će se cijeli život posvetiti službi u redu. Red se pak po svome predstojniku obvezuje, da će ga uzeti pod svoje okrilje i da će skrbjeti za njegove duhovne i tjelesne

potrebe. Tako donat postaje po dvogodišnjoj kušnji pravi kartuzijanac i član reda za čitav život. Ako tačno vrši svoje dužnosti, red ga ne može otpustiti ni u bolesti, dakako ako bolest nije zatajio, kad je stupio u nj; on pak, ako hoće, može istupiti. Kao donat nosi nedjeljom i blagdanom, kod jutarnjih i konventualnih pobožnosti, bijelo odijelo bez pasa, a preko njega bijeli škapular s kapucom, koji je kraći od onoga, što ga nose patri. Po pravilima ostaje brat pet godina donat.

Ako starješine misle, da je poslije toga vremena sposoban i dostojan da stupi među konverze, pozovu ga, neka u kapitulu zamoli, da bude primljen u novicijat konverzâ. Ako mu je draže, može također cijeli život ostati donat. I zaista imade dosta izvrsnih donata, također i iz boljih krugova, koji nijesu stupili

Pleterje: kapela braće

Pleterje: kuhinja

među konverze. Ako je godina novicijata brata konverza dobro prošla, tada učini obične zavjete na 3 godine, a tek poslije svečane zavjete. Konverz nosi već od početka novicijata bijelo odijelo, koje ga ima opominjati, da živi samo Bogu, da je mrtav za svijet. Glava mu se cijela obrije, a od patra i donata razlikuje se time, što nosi bradu.

Pogledajmo časkom braću kod njihova svagdanjega posla. U pola pet, zimi pak u tri četvrt na pet glas Božji ih zvonom zove na službu Božju. Nakon četvrt sata sva su braća u crkvi, da se poklone Presvetom Sakramentu, e da tako početak dana daruju Bogu. Poslije toga je u kapeli za braću jutarnja molitva i

razmatranje, koje je sa sv. Misom i sv. pričešću duševna hrana čitavoga dana. Po sv. Misi ide svaki brat u svoju ćeliju, da pospremi sobu, da obavi duhovno štivo i moli svoj oficij. Cijeli njegov oficij, kao i inače u raznim prigodama dana, sastoji se u određenom rasporedu iz najpriprostijih, a ujedno i najuzvišenijih molitava: Očenaša i Zdravomarije. Moli ih doduše latinski, jer mu je njihov sadržaj i onako poznat.

Potom ide u obedijenciju, t. j. k svojem poslu: u kuhinju ili radionu, staju ili vrt ili polje itd. Da može u poslu gojiti nutarnji život, smije s ostalom braćom govoriti samo nužne stvari ili pak o kakvoj pobožnoj ili korisnoj stvari. I kakva mala pobožna pjesmica za pobudu nije zabranjena. Koji put imadu braća također zajedničku šetnju u ovdašnjoj kra-

Brat postolar

snoj prirodi i tada se mogu, kao i za odmora pri težem poslu, malo više porazgovoriti. Ljeti u 10 sati, zimi u 11, u korizmi i ostalim postovima o podne, zove ih zvono od posla

Krojač

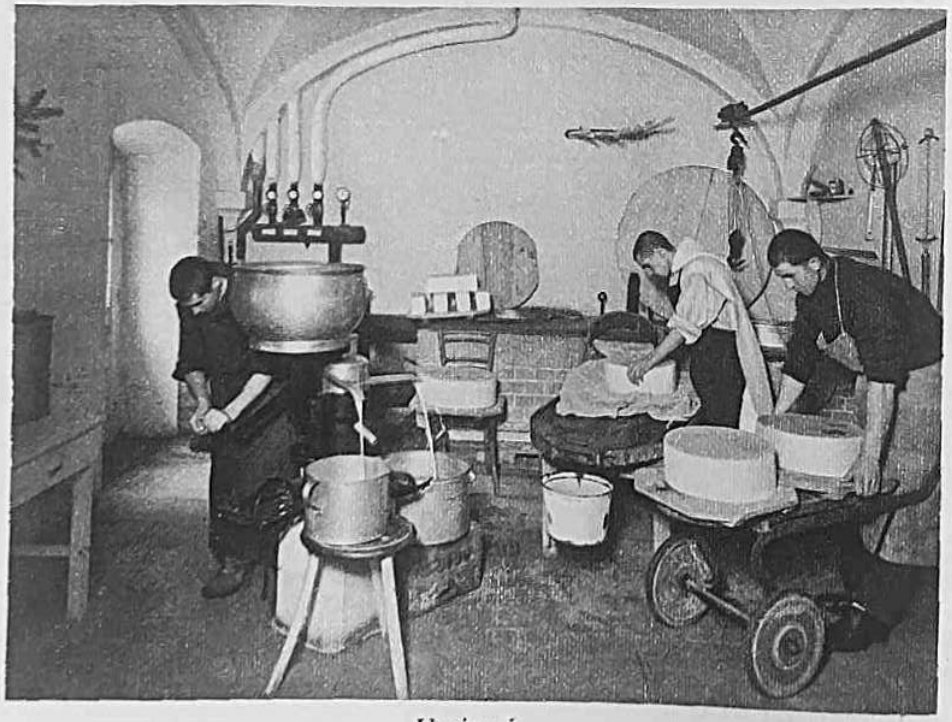

U sirani

Ćelija brata

k objedu, koji svaki ponese u svoju ćeliju, jer su zajednički obroci jedino nedjeljom i blagdanom, kod kojih uvijek jedan čita. Hrana je tečna i dovoljna, iako uživanje mesa nije u kartuzijanskom redu nikada i ni pod kojom izlikom dopušteno. U odmoru od sata i po, za kojega se najprije tjelesno okrijepio, nastoji se svaki također i duševno obnoviti ispitivanjem savjesti i duhovnim štivom. Među popodnevnim poslom ide brat u svoju ćeliju ili kakav mirni kutić, da izmoli večernjice i kompletorij. Oko pet sati, kako to već kalendar propisuje, ide k večeri, koja se u posne dane sastoji od kruha i vina. Po tročetvrtsatnom odmoru ide k večernjoj molitvi te iza toga

malo razmatra. Kad se vrati u ćeliju, obavi po vlastitom nagnuću kakvu pobožnost i nato legne na slamnati krevet. Svaki brat ima vlastitu sobu sa potrebnim priborom: posteljom, klecalom, stolom, dvjema stolicama, ormarom za odjeću i kod prozora ormarićem sa stolićem, tako zvanim refektorijem. Za duhovno štivo i razmatranje, uopće za duhovni život, osobito u nedjelje i blagdane, ima na raspolaganje dosta knjiga. Nitko osim starješina ne smije bez dopuštenja ući u njegovu ćeliju. Uz crkvu mu je ćelija najmilije boravište. Tu proživi malone čitavo vrijeme nedjeljom i blagdanom, osim kada mora ići k službi Božjoj ili potrebnim poslovima. Brat je neposredno pod vodstvom obadvaju prokuratora, i, ako nije vođa obedijence, također pod vodstvom tako zvanog vođe obedijence. O. potprokurator se nazivlje također o. magister, jer je vođa novaka i mlađe braće.

Koji je, da se još jedamput vratimo tome pitanju, izabrao bolji dio, pater ili brat? Najsavršeniji stalež za svakoga jest onaj, u koji ga je Bog pozvao; sve drugo stoji do toga, kako vršimo svoje dužnosti. Svakako su svi, i patri i braća, dionici zajedničkog bogatstva zaslugâ, što ga svetim životom čitav red prikuplja; svi su dionici iste očinske ljubavi, skrbi i blagoga vodstva svojih starješina, kao i ljubavi svoje subraće, pa bili oni patri ili braća.

Pleterje

Grande Chartreuse: put

KARTUZIJANKE

Sv. biskup Cezarije, pošto je dao veo svojoj sestri Cezariji godine 507., posvetio ju je s njenim drugaricama svečanim obredom Gospodinu, kako je to bilo običajno u ono doba.

Oko godine 600. je blažena Germalija, rođakinja i učenica svete Rodegunde, francuske kraljice, a kasnije redovnice, utemeljila samostan u Prébayonu prema redovničkim pravilima sv. Cezarija. Pridržala je također obred posvete.

Godine 1145. postigle su redovnice samostana Prébayon ovlaštenje, da smiju svoja redovnička pravila zamijeniti strožima kartuzijanskima, ali su sačuvale svečani obred posvete i privilegij, da smiju nositi stolu i manipul na desnoj ruci.

Na dan posvećenja ili konsekracije, dok se mole i pjevaju razne molitve i liturgičke pjesme te vrše obredi s dubokim simboličkim značenjem, dobije kartuzijanka od biskupa krunu, brevijar, stolu, manipul, veo i prsten. Svaki dan stavi posvećena redovnica kartuzijanka manipul, kada pjeva u koru poslanicu kod konventualne sv. Mise. Dapače, ako nema nijednoga svećenika, pjeva evanđelje, pošto je metnula stolu na sebe, ali nikada kod sv. Mise, već samo kod noćne službe Božje, gdje se po

Sv. Rosolina kartuzijanka

kartuzijanskom obredu iza Te-deum-a pjeva evanđelje.

Samostana kartuzijanki bilo je uvijek malo. Sada ih ima četiri. Kao u 12. vijeku, tako i danas imadu kartuzijanke ista redovnička pravila i nose iste haljine kao kartuzijanci, osim nekih razlika, koje je sv. Stolica odobrila. Svaki dan imaju službu Božju danju i noću. Dnevno jedu zajedno u blagovaonici te imaju svaki dan zajedničku rekreaciju ili odmor, gdje mogu govoriti i obavljati neke laglje poslove. One nemaju ćelijâ kao monasi-kartuzijanci, već kao braća lajici. Svaka ima svoju sobicu, a vrata tih sobica izlaze na prostrani hodnik. Ne nose kapuce, nego im je glava kao i kod ostalih redovnica pokrita, a preko toga nose crni veo, ako su sestre kora, a bijeli, ako su sestre konverze. Redovnice se naime dijele: u sestre kora, koje

Pleterje: ulaz na groblje

pjevaju oficij i žive molitvenim životom, ali se usto bave, dakako, i ručnim radom, i u sestre konverze i donatkinje, koje obavljaju sve kućne poslove kao braća lajici kod kartuzijanaca. Dakako, da i one rad preobrazuju u molitvu dobrim nakanama i strelovitim molitvicama. Za sestre kora traje postulat kao i novicijat po godinu dana, zatim polažu zavjete na tri godine, a iza toga svečane doživotno. Sestre konverze su u tom vezane na isto vrijeme kao i braća lajici.

Lijepu svjedodžbu daje kartuzijankama Ivan Falconnet. On piše: »Nema nijednoga samostana kartuzijanki, u kojem se kršćanske kreposti ne bi do heroizma vršile.« A kronike su zabilježile, da su u osam stoljeća njihova opstanka mnoge kartuzijanke obdržavale redovnička pravila do heroizma.

Dosada je samo blaženom proglašena Beatrica d'Ornacieux, koja je kao velika ljubiteljica križa umrla 1303., a svetom je proglašena priorisa Rosolina, koja je kao duša velike samozataje umrla g. 1329.

Kartuzija Žiče

II. DIO

POVIJEST KARTUZIJE PLETERJA

Ugledni Slaven, Ljudevit pl. Nikolajev, divizijski ruski general, komandant kavkaskih četa, pobočnik cara Nikole I. i Aleksandra II., odrekao se u svojoj četrdeset osmoj godini visokog položaja i sjajne budućnosti, ostavio dragu domovinu te se sasma posvetio Bogu u Velikoj Kartuziji u Francuskoj. Tamo je živio dvadeset godina kao uzoran monah-kartuzijanac te je tamo i sveto umro 2. veljače 1891.

Vruće je želio, da i u slovenskim zemljama nanovo uskrsnu kartuzije, gdje su nekad tako bujno cvale, te da se u njih opet usele kartuzijanci, koji su

Kartuzija Jurjevo

tamo više vjekova pustinjački živjeli, dan i noć Bogu slavu pjevali te plodonosno djelovali.

U hrvatskim krajevima nije nikada bilo kartuzijanskog samostana. Mi smo imali eremite Pavline i samotne benediktinske samostane. Ali u susjednoj Sloveniji bijahu četiri kartuzijanska samostana i to: u Žičama, Jurjevu, Bistri i Pleterjama. Prva dva bila su osnovana već u 12. vijeku, onaj u Bistri u 13., u Pleterjama u 15. vijeku. Kod sjevernih Slovena bilo je dosta kartuzija. U Češkoj i Moravskoj ih je bilo jedno šest. Najpoznatije su bile u Pragu, Olomucu i Brnu. U Slovačkoj su bile dvije i u Poljskoj dvije.

Od svih je slavenskih kartuzija jedino kartuzija Pleterje pred nekih 35 g. obnovljena. Toga više nekadanji ruski general nije doživio. Kako bi se bilo njegovo široko slavensko srce tomu veselilo! Kartuzija Pleterje je danas jedina kartuzija među Slavenima.

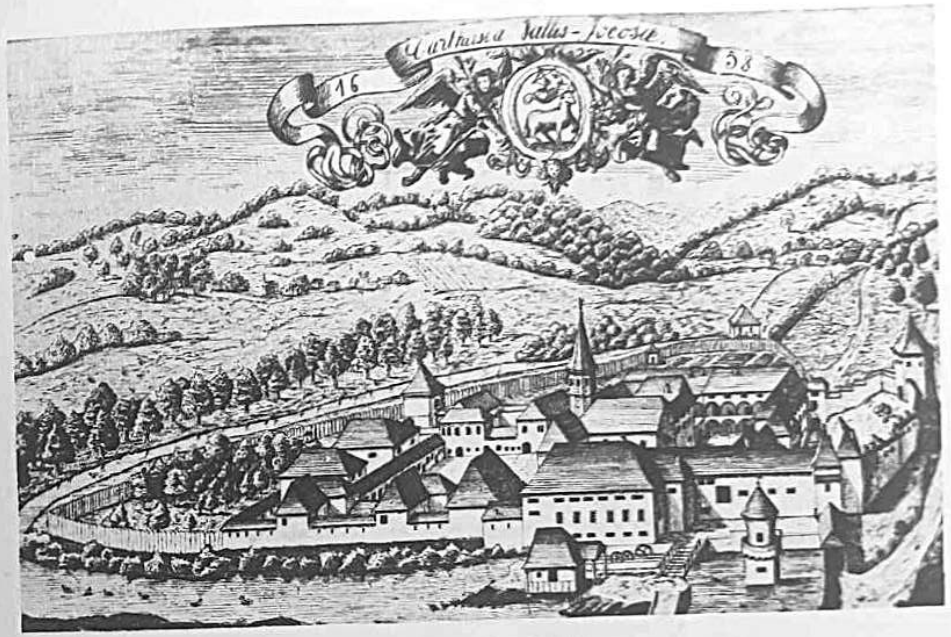

Kartuzija Bistra

Kartuzija Pleterje

Kartuzija Pleterje *Ajdovsko polje*

Počeci kartuzije Pleterje usko su vezani s gradom Sichersteinom. On je bio sagrađen nešto više nad današnjom kartuzijom Pleterje na ubavom brežuljku ispod Uskočkoga gorja, odakle se pruža lijep vidik na Šentjernejsko polje.

Već godine 1147. spominje se u nekoj listini Rudiger pl. Sicherstein. Prema tomu je vjerojatno taj grad već davno prije postojao. Danas nam samo još hrpa ruševina pokazuje mjesto, gdje je taj grad stajao, a morao je biti dosta velik i prostran.

Godine 1374. je tadanji posjednik grada Henrik pl. Sicherstein prodao radi duga grad s cijelim posjedom grofu celjskom Hermanu II.

Istina, celjski su grofovi također dosta zla počinjali, i njihov život nije uvijek odgovarao kršćanskim načelima. S druge strane htjeli su zlo popraviti dobrim djelima. Najradije tako, da su osnovali ili bogato nadarili koji samostan.

Celjski grof Herman II. bio je moćan i utjecajan. U njemu su grofovi celjski postigli vrhunac slave i vlasti. Rodio se oko godine 1350. Život mu je bio buran. Bio je u uskoj prijateljskoj vezi s kraljem Sigismundom, koji ga je bogato darivao i koji se oženio njegovom kćerkom Barbarom. Mnogo mu je žalosti zadao njegov sin Fridrik, kojega je htio izbaštiniti i koji je bio povodom teškom zločinu svoga oca. Fridrik je naime ubio svoju ženu Elizabetu, kćer Stjepana Frankopana. Povod tomu je dala poznata Veronika iz plemenitaške obitelji Desinića, kojom se po smrti

Seljačka kuća iz okolice Pleterja

svoje žene godine 1424. potajno oženio. Herman II., otac Fridrikov, nemilosrdno ju je proganjao, dok je nije polumrtvu od gladi i žeđe dao po dvojici svojih vitezova utopiti u jezeru pred gradom Ostrovce godine 1428. Pokopali su je u kartuzijanskom samostanu u Jurjevu, gdje je napokon našla mir među šutljivim monasima.

U 13. i 14. vijeku cvao je kartuzijanski red. Mnogo je odličnih muževa ostavilo svijet te su stupili među kartuzijance. Strogi se redovnički život točno obdržavao. Zato je i red uživao velik ugled, a i celjski su ga grofovi mnogo poštivali i bili mu skloni. Stoga

su i kartuzijanske samostane u Žičama, Jurjevu i Bistri bogato nadarili.

Grof celjski Herman II. odlučio je pače sam sagraditi novi kartuzijanski samostan. Taj je imao biti na ponos celjskim grofovima, a ujedno njihova obiteljska grobnica; tu je i njegovo tijelo imalo počivati pod zaštitom kartuzijanskih monaha, koji će neprekidno zazivati na dušu njegovu smilovanje Božje. Još više je Hermana II. na to potaklo to, što je generalni kapitul g. 1391. odredio, da se za pokojne celjske grofove ima svake godine obavljati aniverzarij u kartuzijama Žičama, Jurjevu i Bistri, koje su oni tako bogato nadarili, da su ih kartuzijanci smatrali dobročiniteljima svoga reda.

Celjski grof Herman II. našao je i zgodno mjesto za gradnju kartuzije. To je bio grad Sicherstein, što ga je nedavno kupio. Taj je grad stajao osamljeno, daleko od svake veće naseobine, a to je potpuno odgovaralo samotnom, povučenom kartuzijanskom životu.

Godine 1400. obratio se Herman II. radi gradnje nove kartuzije na generalni kapitul, koji se obdržava svake godine. Članovi toga sabora bili su osim generala reda svi priori i predstojnici kartuzijanskih samostana. Te se godine taj opći sabor kartuzijanskog reda obdržavao u Žičama, jer je generalni prior reda boravio u to doba u Žičama radi zapadnog crkvenog raskola. Taj je raskol nastao u 14. vijeku, kad su kardinali bili proglasili izbor pape Urbana VI. nevaljalim te izabrali novoga papu Klementa VII. Odsada je papa Urban VI. stolovao u Rimu, a Klement VII. u Avignonu. Tako se zapadna Crkva rascijepila u dvoje.

Šetnja zimi

Jedne su države pristale uz Urbana VI., a druge, napose Francuska, uz Klementa VII. I redovi su se rascijepili, a pojedini su samostani većinom priznavali onoga papu, kojega je priznavala država, u kojoj je bio njihov samostan. Kartuzijanski su samostani isprva bili neutralni. Rascijepali su se godine 1382. Generalni kapituli su se tih godina obdržavali na raznim mjestima, dok nije godine 1391. bilo odlučeno, da će ubuduće biti žička kartuzija sjedište generala reda i da će se u njoj obdržavati običajni godišnji sabori onih priora, koji pristaju uz Urbana VI., dok su ostali zasjedali u Francuskoj. Raskol je u Crkvi prestao izborom pape Martina V. 1417.

Opći je sabor kartuzijanaca u Žičama objeručke primio ponudu Hermana II. glede gradnje nove kar-

tuzije. Nastojanjem vizitatora tadanjih austrijskih kartuzija o. Mihovila, koji je vodio pregovore s Hermanom II., došlo je godine 1401. do konačne odluke, da se gradi nova kartuzija u Pleterjama ispod grada Sichersteina.

General kartuzijanskog reda, Stjepan Maconi, koji je prije svoga stupanja u kartuzijanski red bio stalni pratilac sv. Katarine Sienske, koja mu je pred smrt naložila, da sasma ostavi svijet i da stupi među kartuzijance, saopćio je godine 1403. na generalnom kapitulu u Žičama, da je celjski grof Herman II. zaista odlučio graditi novu kartuziju, kako je bilo već dogovoreno, pod imenom :»Prijestol presvetoga Trojstva«. Još iste godine poslaše o. Hartmana iz žičke kartuzije, rodom Engleza, k Hermanu II., da započne gradnjom.

Ruševine kapele sv. Osvalda nad Pleterjama 15. stoljeća

Samostan su počeli zidati još godine 1403. pod vodstvom o. Hartmana, a bio je dovršen godine 1406.

Grad Sicherstein je ostao netaknut, jer su samostan sagradili nešto niže u dolini između dva potočića nedaleko od današnje kartuzije.

Sve troškove gradnje nosio je sam Herman II. Za gradnju su bili određeni dohoci vlastelinstva Smilinburg i Saldenhofen u Štajerskoj. Herman II. se u samu gradnju nije uplitao, samo je tražio, da mu se svake godine položi račun o dohocima i izdacima. O. Hartman je vodio gradnju kartuzije.

Kartuzija bijaše majstorsko djelo sudeći po divnoj gotskoj crkvi, koja još danas stoji i za koju vele stručnjaci, da je ne samo jedna od najstarijih, nego i najljepših gotskih crkava u Kranjskoj. Laka i poletna kao produhovljena diže se u vis. Lukovi su i stupovi laki i fini te daju crkvi neku odabranu otmjenost. U svojoj jednostavnosti ipak je puna promjene. Fina fasada s nježnim portalom vanredno je djelovala. Na žalost kasnije su zvjezdani prozor na pročelju ispod kora zazidali. Jedna strana crkve bila je prislonjena na drugu zgradu, a s druge strane je bila poduprta potpornjima, koji daju crkvi posebnu slikovitost. Graditelj se klonio simetrije, te crkva čini dojam jednostavne različnosti, što vrlo ugodno djeluje na oko. Od starog samostana sačuvan je još dio refektorija. Još se poznaju vrata, koja su iz refektorija vodila preko kratkog hodnika u crkvu, kroz koja su monasi opetovano prolazili glasno moleći psalam 55. »Miserere«. I jako građeni podrumi još su ostatak staroga samostana.

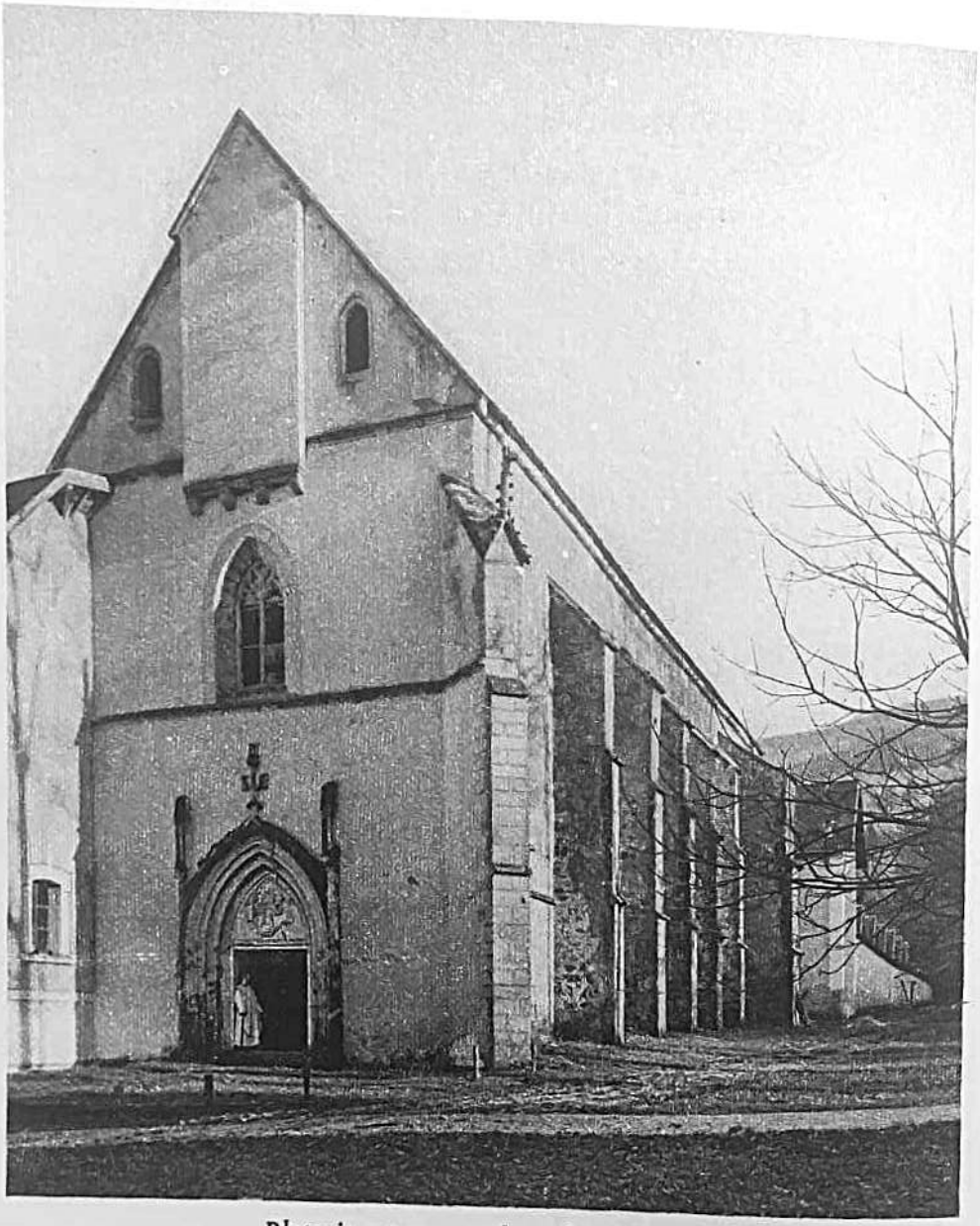

Pleterje: stara gotska crkva izvana

Godine 1406. došli su prvi monasi iz kartuzije Žiče u Pleterje, a godine 1407. potpisao je celjski grof

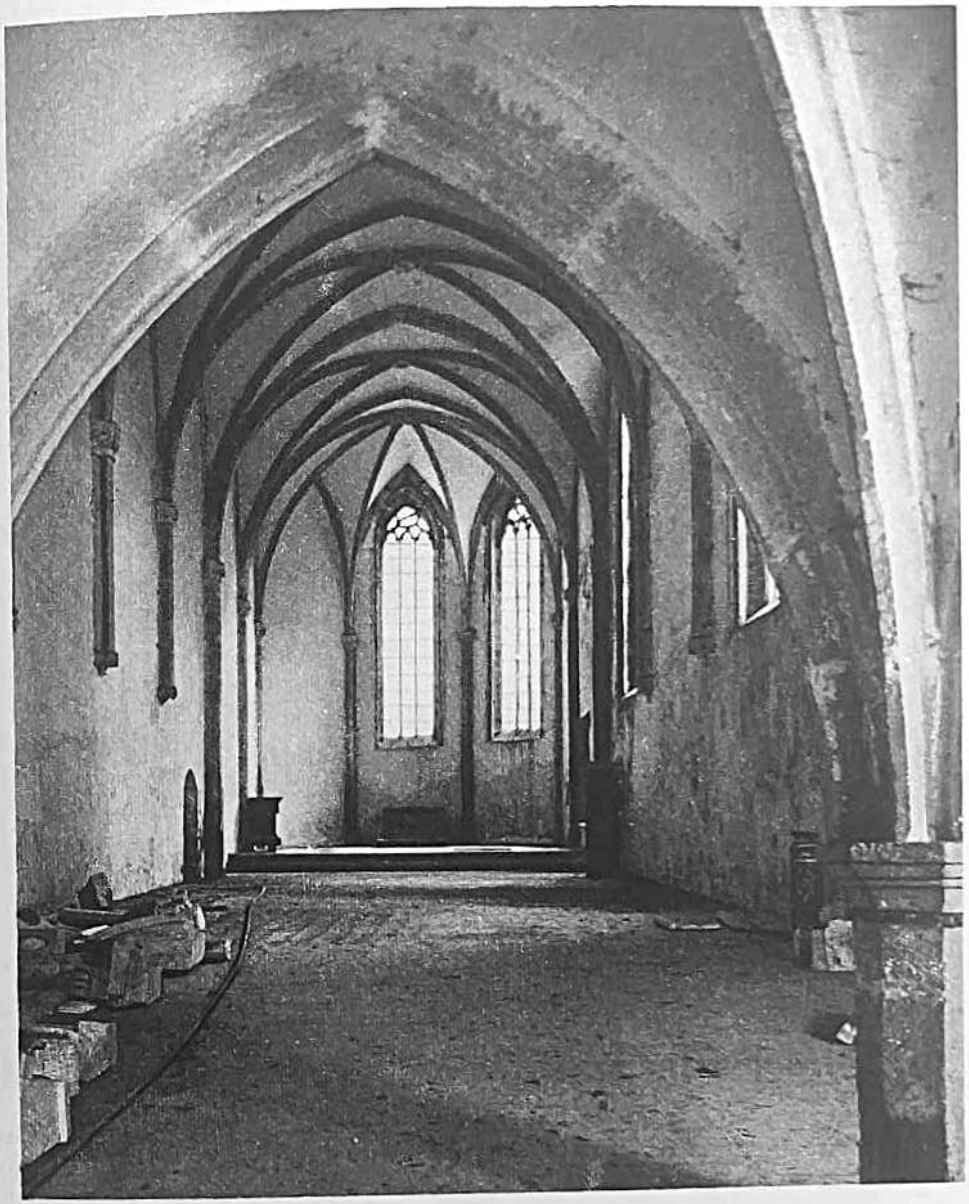

Pleterje: ponutrica stare gotske crkve

Herman II. darovnicu kartuziji Pleterje, kojom joj daruje cijeli posjed Sicherstein. On je u toj darovnici

Pleterje: samostanska ljekarna

obvezao i svoja tri sina, da priznaju sve njegove odredbe. God. 1408. postala je darovnica pravomoćnom.

Herman II. ponosio se tom kartuzijom i za nju se vrlo zanimao; gdje je mogao, odlikovao ju je i bogato obdarivao. Tako se kod austrijskih vojvoda Leopolda i Ernesta zauzeo, da je i ova kartuzija dobila sve privilegije, koje su već uživale ostale kartuzije. Darivao je tu svoju kartuziju tamo do godine 1414. tako, da je bila bogata i nije trebala drugih zaštitnika ni dobročinitelja.

Kako je Šent Jernej spadao pod akvilejski patrijarhat, poslao je tamošnji patrijarha kao svoga delegata biskupa iz Piacenze, Bartola Cecija, koji je godine

1413. dne 8. studenoga posvetio oltare i podijelio obične oproste. Lijepu je gotsku crkvu posvetio godine 1420. dopuštenjem patrijarhe Ljudevita, briksenski biskup Herman.

Već nekoliko godina prije bio je ustanovljen konvent, i počeo se lijepo razvijati pravi kartuzijanski monaški život.

Sve je mirno teklo. Monasi su molili danju i noću, žrtvovali se u pokori, studirali, pisali, radili, a celjski grof Herman II. brinuo se, da im ničega nije nedostajalo. Povijest nam gotovo ništa ne pripovijeda o prvim godinama samostana.

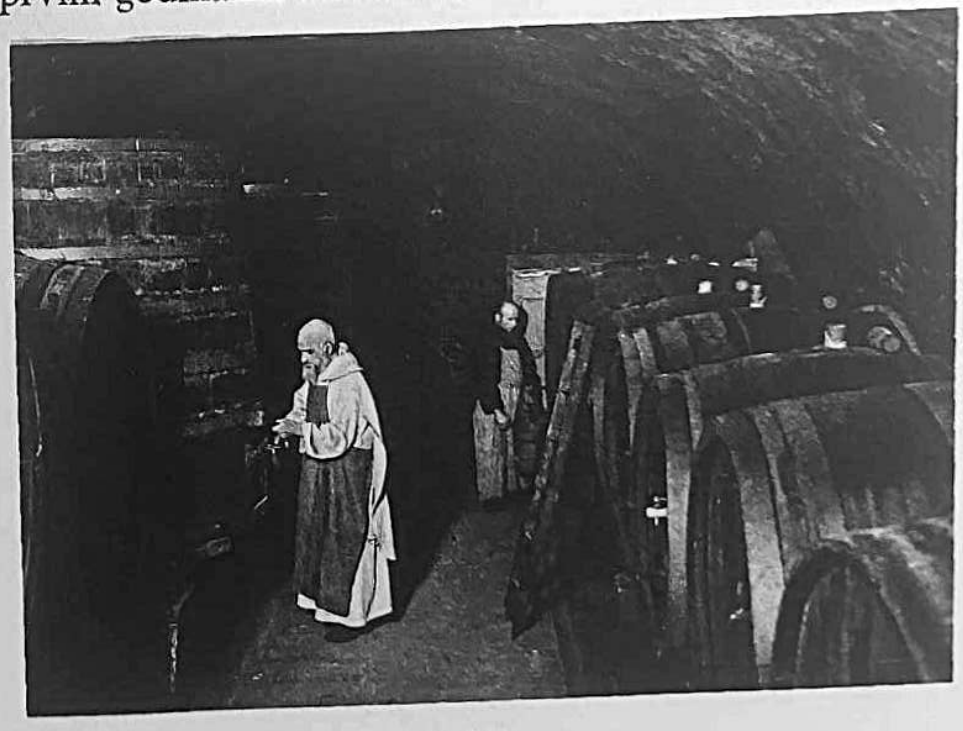

Podrum

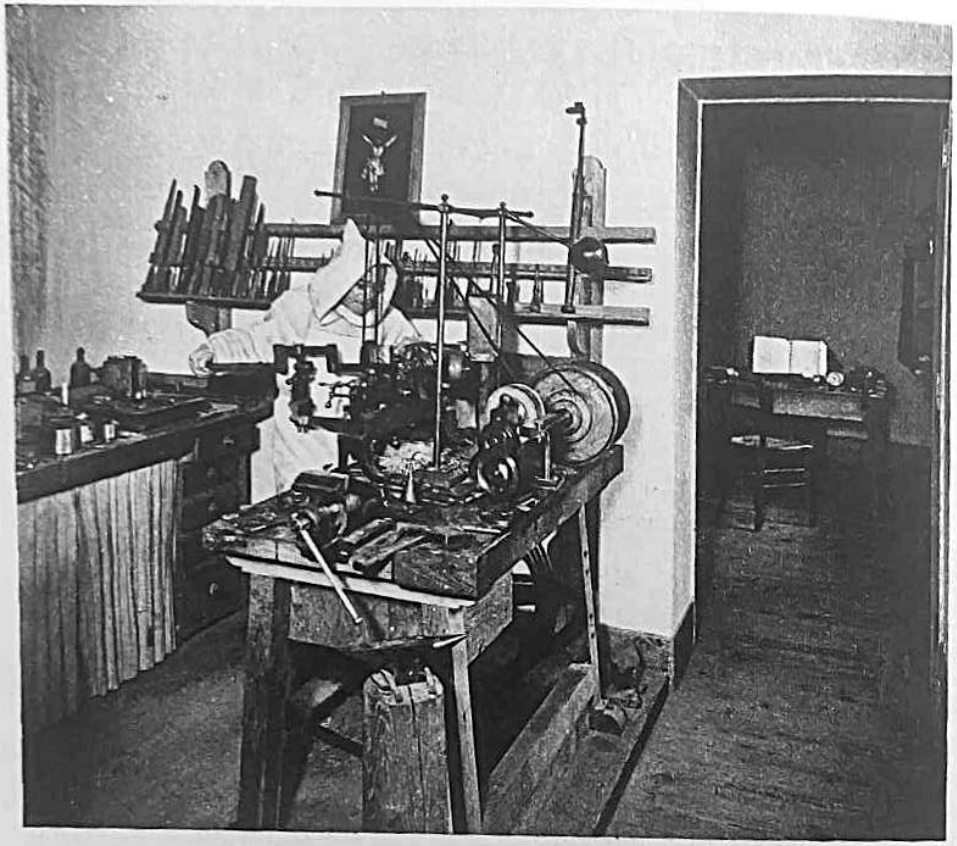

Tokar

Samostan, što ga je Herman II. utemeljio, bio je opsegom dosta malen. Imao je trinaest ćelija za monahe, jednu veću zgradu za braću lajike i crkvu, koja još danas postoji.

Godine 1435. zadesi teška žalost kartuzijanske monahe u Pleterjama U Požunu je umro njihov pokrovitelj i dobročinitelj Herman II., unatoč svojoj visokoj starosti još čil tijelom i duhom.

Po vlastitoj želji bio je prevezen iz Požuna te pokopan u crkvi kartuzijanskog samostana u Pleterjama. Pogrebne svečanosti trajale su osam dana. Već je g. 1429. odredio Herman II., da se na obljetnicu njegove smrti nadari svake godine dvanaest siromaha zimskim odijelom i da se za ispokoj njegove duše obavi aniverzarij. To je potvrdio generalni kapitul još iste godine uz napomenu, da će se aniverzarij ili obljetnica njegove smrti obaviti uz 24 svijeće.

Tako je najmoćniji celjski grof Herman II. počivao oko dvjesta godina u tihoj kartuziji Pleterjama, svom mezimčetu. Kasnije su mu kosti iskopali i navodno prenijeli u Celje, gdje počivaju i kosti ostalih celjskih grofova.

Smrću celjskoga grofa Hermana II., njena utemeljitelja, kartuzija je Pleterje izgubila svoga moćnog

Stolari

Braća prave maslac

zaštitnika. To se odmah opažalo, jer nije imala drugih zaštitnika ni dobročinitelja. Dok je Herman II. živio, išlo je kartuzijanskom samostanu dobro.

Pogotovu je bio težak udarac za kartuziju Pleterje, kad je zadnji ogranak celjskih grofova, Ulrik II., poginuo, ubijen od ugarskih velmoža u Beogradu godine 1456. Kartuzijanski samostan ostao je tada bez zaštitnika.

Turski nasrtaji

Mnogo su kartuzijanskom samostanu u Pleterjama škodili ponovni turski napadaji. Već su godine 1469. Turci prvi put napali samostan, kad su preko Kostanjevice došli na Šentjernejsko polje i tamo se utaborili. Najžešće su Turci napali samostan godine 1471. te ga gotovo sasma porušili. Crkva je za čudo ostala netaknuta. To znamo iz poruke, što ju je poslao stotnik te mjesni poglavar Celja državnom saboru u Regensburgu. On među ostalim poručuje: »Pleterje leži u razvalinama.« Nije ni čudo, kad je Pleterje stajalo nedaleko od ceste kojom su turske horde provaljivale u Kranjsku. Tom su prilikom odveli dosta redovnika i redovnica u sužanjstvo; među njima je bilo zacijelo i kartuzijanaca, koji se nikad više nijesu povratili. Poginuli su za svetu vjeru svoju.

Radi neprestane turske pogibli trebalo je razvaline popraviti, samostan djelomice nanovo izgraditi, a da uzmogne turskim nasrtajima odoljeti, to su ga jako utvrdili. Popravljali su ga godine 1471. i 1472. te ga pretvorili u pravu tvrđavu, koja je branila ne samo redovnike, nego i okolišne seljake, koji su se zaklanjali u taj utvrđeni kartuzijanski samostan, kadgod bi prijetila pogibao od neprijatelja. Samostan je imao svoj obrambeni jarak napunjen vodom i jaki zid,

Kovačnica

U voćnjaku

koji je kartuziju štitio od napadaja sa sedam kula: pet četverouglatih i dvije okrugle, koje su bile s obje strane glavnih vrata te su branile ulaz neprijatelju. I crkva je bila sigurna od neprijatelja, jer su prozori bili visoko, a glavna su se vrata iznutra mogla poduprijeti jakim gredama, koje su se s obje strane uvlačile u zid, kako se još i danas vidi, dok su se postrana vratašca lako zabrtvila. Valvazor veli za taj samostan: »Bio je jako utvrđen, sličan utvrđenu taboru s jakim zidovima.«

S nutarnje strane zidova bilo je zaklonište za susjedne seljake i njihovo blago, kamo su se sklonili za vrijeme pogibli i napadaja.

Godine 1476. ponovo su Turci napali samostan. Na predvečerje sv. Margarete 11. srpnja prodrle su čete od 4500 konjanika turskih iz Hrvatske prema Brežicama. Budući da nijesu mogli preko Save, udarili su proti samostanu Pleterjama. Ali kako je samostan bio dobro utvrđen, bili su svi njihovi napadaji i nasrti na samostan bezuspješni. Stoga su se kanili daljneg opsjedanja te su otišli prema Novom Mestu.

To je bio, koliko je poznato, zadnji nasrtaj na samostan Pleterje.

Dakako nije čudo, što takav ratoborni život nije bio na korist povučenom, šutljivom i sabranom kartuzijanskom životu, pa je radi toga stroga stega trpjela.

Pleterje: voćke uz samostanske zidine

Pčelinjak

Protestantizam u Pleterjama

Ni Pleterje nijesu ostale netaknute od duha Luterova protestantizma, koji je osuđivao i zabacio redovnički život. Nije ni čudo, kad je Luter sam ostavio samostan i oženio se jednom otpalom redovnicom. Čini se, da je cijela okolica Šent Jerneja trpjela nešto od te zaraze protestantizma. Sigurno nijesu bez razloga Šent Jernej prozvali »Luterovo selo«. Glasoviti pobornik protestantizma Trubar Primož (1508.—1586.) kao šentjernejski župnik od godine 1546.—1547. sigurno nije stajao skrštenih ruku, kad znamo, s kolikim su oduševljenjem i odlučnosti radili ti novi pristaše hereze i otpada.

Turske navale nanijele su mnogo materijalne štete samostanu Pleterje i osiromašile ga, a i rasklimale redovnički život, ali još mnogo više škodio je razorni duh protestantizma, koji se znao uvući i u tihu kartuzija. Dakako, da taj duh nije nipošto bio povoljan strogoj redovničkoj stegi niti je bio podesan, da se iz njega rode zvanja za kartuzijanski red.

Tako je i zbilja bilo. Stari su monasi što poumrli, a drugi, koji su bili stranci, vratili su se u svoje kartuzije. Redovničkih zvanja i podmlatka nije bilo, te je tako moglo doći do toga, da su godine 1580. bila u samostanu Pleterje samo tri redovnika. A deset godina kasnije bila su četiri s priorom. Da u takovim prilikama stega i ozbiljni kartuzijanski život nijesu cvali, da nije bilo mladenačkog oduševljenja i muževne požrtvovnosti, to je sigurno.

Pleterje: tišina

Grande Chartreuse: most sv. Bruna

Stoga odluči generalni kapitul g. 1590., da će pomoći samostanu i redovnički život u Pleterjama opet dovesti na njegovu prijašnju visinu. Još iste godine posla u tu svrhu priora od Gaminga u Austriji, o. Stanislava Schmidau-a, koji je već prije bio priorom u Olomucu, i koji se istakao kao odlučan pobornik proti protestantizmu, za priora u Pleterje. Taj je imao da obnovi redovnički život u kartuziji Pleterje i da je očisti od svakog protestantskoga utjecaja. Na žalost prior je Stanislav još iste godine u rujnu umro, a da naumljenoga djela nije ni započeo.

Generalni kapitul posla u isto vrijeme u Austriju svoga opunomoćenika nekoga Franju Quintanu, da uredi neke stvari glede kartuzija. Nakon smrti priora Stanislava postavi taj za administratora kartuzije Pleterje Franju Vilima à Casso, a sam je dao godine 1593. cijeli posjed na šest godina u zakup protestantu Karlu Juriču. Taj je Jurič bio podmukli protestant te je svoje vjersko mišljenje i drugima u okolici narivavao i nastojao ih nagovoriti na otpad od katoličke Crkve. Stoga nije čudo, da je papinski vizitator Franjo Barbaro, patrijarha akvilejski, kojega je poslao papa Klement VIII. g. 1593., izvijestio papu, da čovjeku dolaze suze na oči, kad vidi, da u svetim prostorijama kartuzijanskog samostana u Pleterjama prebivaju svjetovni ljudi sa ženama i djecom, koji su otpali od svete vjere, i u čijim je rukama ne samo posjed samostana nego i samostan i crkva. Za vizitacije patrijarhe Barbaro bio je u samostanu samo jedan brat lajik. Tako je opustjela kartuzija Pleterje, koja je za Hermana II. krasno cvala.

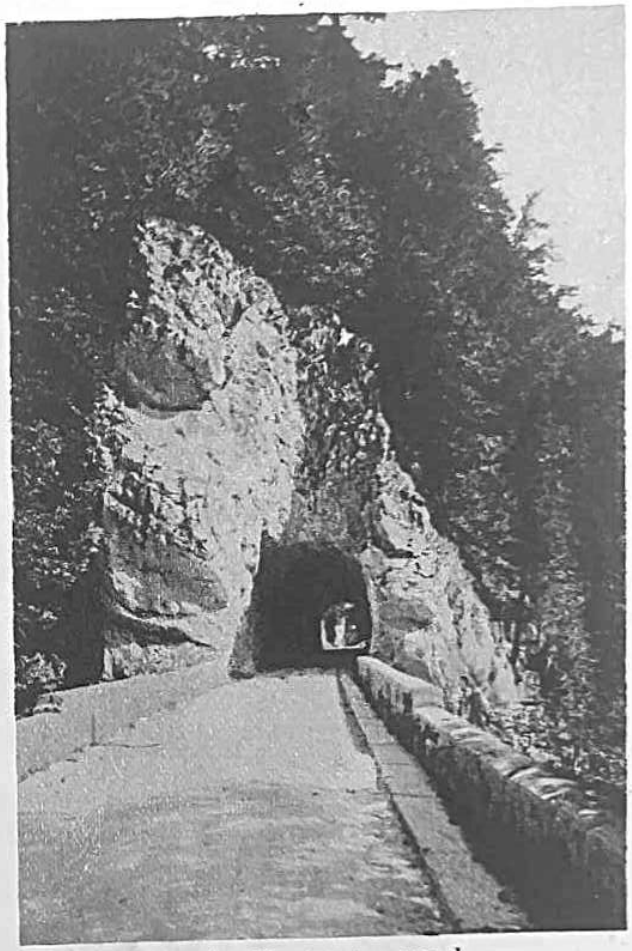

Grande Chartreuse: tunel

Pleterje: samoća

Isusovci u Pleterjama

U 16. vijeku stupa na pozornicu crkvene povijesti isusovački red, koji je osnovao nekadanji španjolski časnik sv. Ignacije (1492.—1556.), a potvrdio godine 1540. papa Pavao III., koji se ozbiljno bavio unutarnjom obnovom Crkve. Taj mladi red, pun mladenačkog žara i oduševljenja za stvar Božju i Crkve po svom geslu »Sve na veću slavu Božju«, nije mogao drugačije, a da po duhu svog utemeljitelja ne bude najljući protivnik protestantizma, koji je upravo u ono vrijeme drsko rušio ugled Crkve i pape. Stoga vidimo, kako svi zovu isusovce, gdjegod je protestantizam stavljao u opasnost Crkvu i njene vjernike.

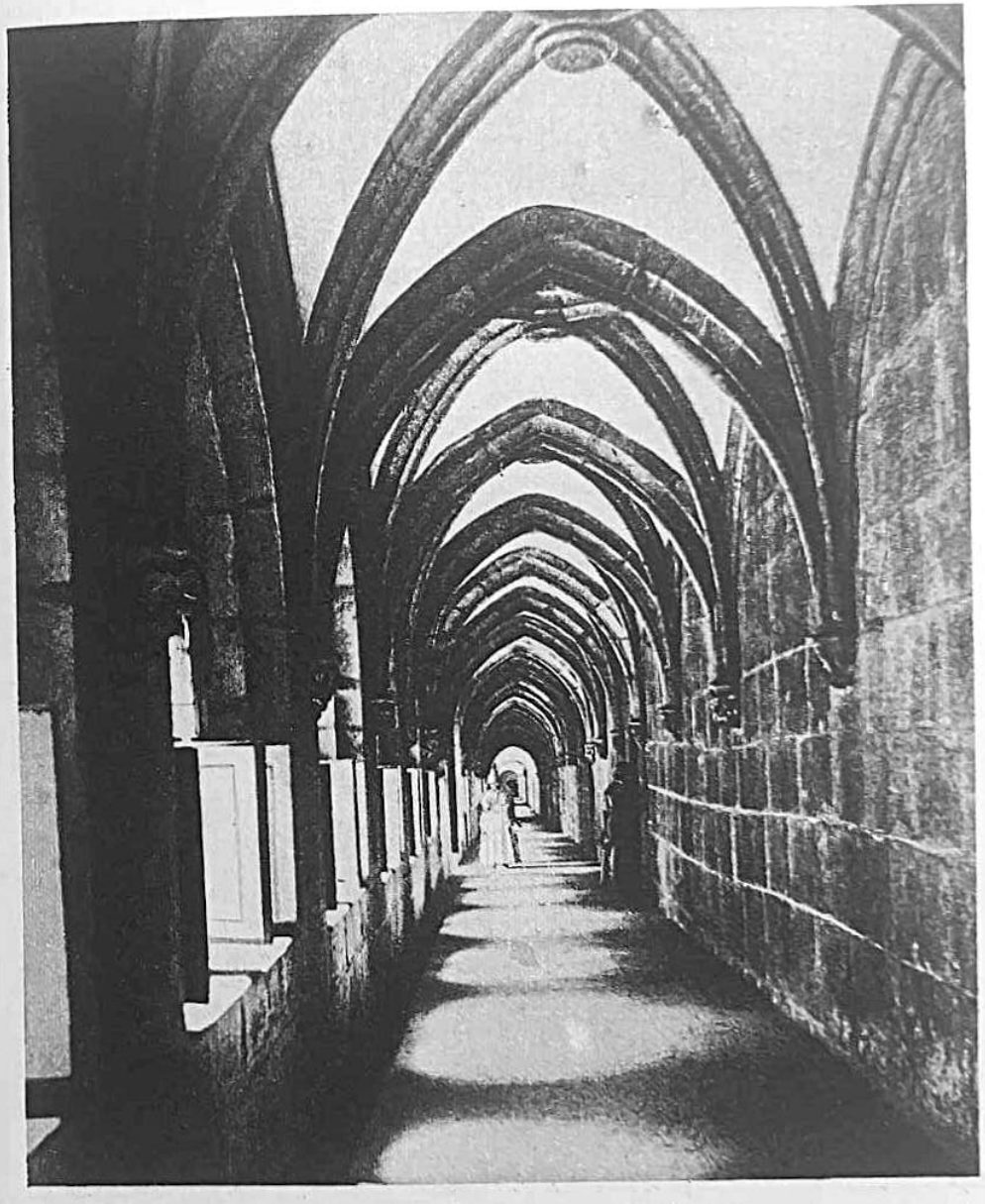

Grande Chartreuse: samostanski hodnik

Tako je i ljubljanski biskup Tavčar, jedan od najznamenitijih katoličkih obnovitelja u 16. vijeku,

radio na tom, da isusovci osnuju kolegij u Ljubljani, koji će mu pomagati oko suzbijanja protestantizma, jer se taj tako naglo širio po njegovoj biskupiji. Za tu je misao predobio i nadvojvodu Maksimilijana. Već godine 1589. obratio se biskup Tavčar u toj stvari na papu Klementa VIII., a godine 1593. saopćio mu je točan nacrt i javlja ujedno, da je nadvojvoda Maksimilijan naložio, neka se dohoci kartuzije Bistre upotrijebe za osnivanje isusovačkoga kolegija u Ljubljani.

Kartuzijanci su pak u Rimu svim silama nastojali da zadrže svoju kartuziju u Bistri te su tamo našli sebi moćnih zagovornika.

Papa Klement VIII. poslao je kao svoga poslanika Jeronima de Porcia da uredi stvar glede isusovačkoga kolegija u Ljubljani i da izvidi, što je s kartuzijom Bistra. Poslanik de Porcia sastao se s opunomoćenikom kartuzijanskoga reda, već spomenutim Quintanom, te bješe godine 1595. zaključeno, da se isusovcima za uzdržavanje njihova kolegija u Ljubljani mjesto kartuzije Bistre prepusti kartuzijanski samostan u Pleterjama, koji je i onako bio sasma opustio. Taj čas je bio upraviteljem kartuzije Pleterje prior kartuzijanskoga samostana u Bistri, o. Primus Jobst.

Već je 29. listopada 1595. nadvojvoda Ferdinand imenovao vicedoma ili kraljevskog namjesnika kranjskoga te stičkoga opata za komisare, koji će voditi predaju kartuzijanskoga samostana u Pleterjama isusovcima. Komisija je osvanula 15., po drugima 29. prosinca iste godine te predala kartuziju s cijelim posjedom isusovcima. Zastupnici isusovačkog reda kod predaje bili su o. Nikola Koprivec i o. Lovro Norvegij.

Pleterje: okolina stare crkve

Kod predaje je bila ta poteškoća, što je cijeli posjed bio dan u zakup na šest godina, a zakupnik, spomenuti već Karlo Jurič, nije htio odstupiti od pogodbe. Tu je teškoću kranjski vicedom tako riješio, da je obvezao zakupnika, da ima isusovcima plaćati godišnje 3000 forinti, a on ostaje nadalje zakupnikom posjeda, dok njegovo vrijeme ne isteče.

Tako je samostan Pleterje nakon 200 godina svoga opstanka prešao u ruke isusovcima.

U tih 200 godina imala je kartuzija Pleterje 32 priora. Najugledniji je bio o. Nikola Kempf iz Strasburga, plodan pisac, kojega ubrajaju među najučenije ljude u 15. vijeku.

Godine 1596. dne 23. ožujka izašla je bula pape Klementa VIII., kojom se Družba Isusova uvodi u Kranjsku. Kao dohoci njihova kolegija u Ljubljani služili su franjevački samostan u Ljubljani, neke kuće i zemljišta u Ljubljani i kartuzija Pleterje.

Biskup Tavčar doživi još veliku radost, da je primio prve isusovce u Ljubljani.

Sad su oni počeli svoje blagotvorno djelovanje te su mnogo pridonijeli, da je protestantizam u Kranjskoj bio svladan.

Isusovci su imali neko vrijeme u Pleterjama superiora, dva patra i dva brata, koji su upravljali posjedom. Godine 1692. preselili su se Isusovci sasma u Ljubljanu, a u Pleterjama je ostala samo družina, koju su isusovci iz Ljubljane nadzirali. Kao dušobrižnika za svoju družinu u Pleterjama postavili su svećenika Antuna Tomca, koji je dopuštenjem ljubljanskog biskupa poučavao u kršćanskom nauku, ispovijedao i dijelio svete sakramente.

Isusovci su ostali gospodari Pleterja sve tamo do godine 1772., kad je njihov red bio ukinut u Kranjskoj.

Pleterje u državnim i privatnim rukama

Kad su isusovci otišli, dospio je posjed Pleterje pod državnu vlast i upravu. Dohoci su se upotrebljavali za uzdržavanje bogoslovskog sjemeništa u Ljubljani.

Sigurno će mnoge zanimati, da je poznati izumitelj brodskog vijka (propelera), Čeh Josip Ressel (1793.—1857.) bio namješten kao šumar od godine 1817.—1821. na imanju Pleterje. To je ovjekovječeno i na mramornoj ploči, uzidanoj na vanjskoj fasadi samostana. Tu spomen-ploču podiglo mu je Kranjsko-primorsko šumarsko društvo.

G. 1839. došao je posjed Pleterje u privatne ruke.

Zadnji je posjednik nekadanje kartuzije Pleterje bio barun Bors de Borsod.Posjed su iza njegove smrti baštinile njegove tri kćeri, koje su svakako htjele prodati to imanje i vratiti se u Ugarsku.

Kartuzijanci, ponovni posjednici Pleterja

U to je vrijeme svećenik ljubljanske biskupije Josip Benkovič (1869.—1901.), velik štovatelj kartuzijanskog reda, koji bi bio sam rado postao kartuzijancem, pisao generalnom ministru kartuzijanskoga reda, o. Mihaelu Baglinu, i upozorio ga, da je posjed nekadanje kartuzije Pleterje na prodaju, i zamolio ga, neka

Sjedinjenje

Pleterje: portret kartuzijanca kardinala A. de Richelieua

Kartuzijanska Majka Božja

obnovi taj starodrevni samostan. I zaista je taj prijedlog svećenika Benkoviča pao na plodno tlo. General kartuzijanskog reda počeo se odmah zanimati za taj veleposjed Pleterje. Kupoprodajni ugovor bio je potpisan godine 1899. na sam blagdan presv. Srca Isusova između kartuzijanskoga reda i posjednicâ Pleterja. I tako je ovaj stari samostan nakon tolikih promjena vlasnika opet došao u posjed onoga reda, za koji ga je celjski grof Herman II. prvotno sagradio.

Skoro iza kupnje došli su u Pleterje, nakon 300 godina, opet prvi kartuzijanci, i samostan se počeo nanovo graditi, jer od staroga, osim crkve i nekoliko zgrada, više ništa nije bilo preostalo.

Prema koncu godine 1904. bio je samostan nanovo sagrađen — oko 500 godina iza prvoga (1403.—1904.). Biskup Antun Bonaventura Jeglič konsekrirao je uz brojnu asistenciju 3. studenoga iste godine crkvu na čast »Presvetom Trojstvu«. Tim je danom počela stroga klauzura i redoviti redovnički život kartuzijanaca, kojih je ovamo sve više dolazilo iz svih strana svijeta, napose iz Francuske.

Život je kartuzije mirno tekao do svjetskog rata godine 1914., pa i za rata i po ratu bilo je u kartuziji mirno.

Novi je samostan mnogo veći od onoga, što ga je sagradio Herman II., celjski grof. Bit će, da je to sada najveći samostan u Jugoslaviji.

Zanimljiva je povijest glavnoga žrtvenika samostanske crkve. Taj je mramorni oltar prije stajao u katedralci u Saint Claud-u u Francuskoj. Kad se gradila nova katedrala, bio je taj oltar na prodaju, te su

Pleterje: glavni oltar samostanske crkve

ga kartuzijanci za svoju kartuziju Selignac kupili. Godine 1903. su kartuzijanci iz Francuske poslali taj oltar u Pleterje za novu crkvu. Taj je oltar navodno dala načiniti pred jedno 180 godina Ivana Antonija Poisson (1721.—1764.), prijateljica

Pleterje: sedia u svetištu

Ljudevita XV., poznata pod imenom markiza Pompadour.

Kod prevoza se gornji dio oltara razbio. Sada je u crkvi samo donji dio sa tabernakulom.

Tako je oltar, što ga je markiza Pompadour kupila za ispaštanje svojih grijeha, dospio u Pleterje.

Sve su drvene rezbarije u crkvi od umjetničke vrijednosti te potječu iz Francuske.

Godine 1936. akademski kipar Juraj Škarpa izradio je u hrastovini uspjeli relijef za glavni oltar, koji prikazuje, kako se Majka Božja kao posrednica zauzimlje kod Presvete Trojice za kartuziju Pleterje, nad kojom lebdi.

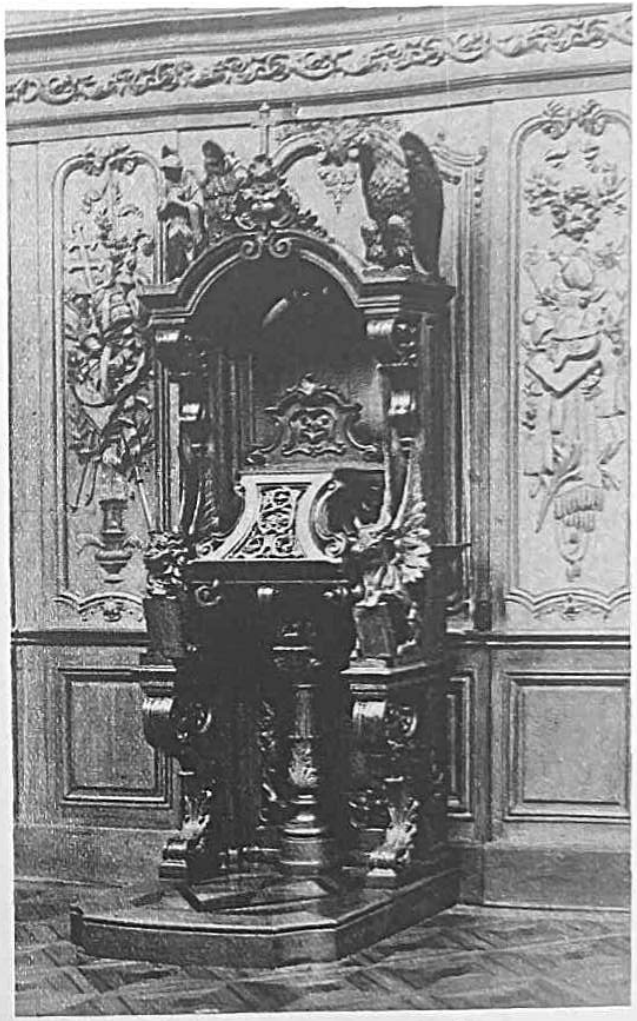

Pleterje: lektorij u svetištu

Samostan ima osim toga više umjetnički izrađenih oltara, kao oltar Djevice Orleanske, oltar relikvija, oltar sv. Ćirila i Metoda.

Ima i dosta vrijednih uljenih slika, koje se ubrajaju među umjetnine, kao glave apostola, oko 300 godina stare. Rađene su na drvu, slikar je morao biti Nizozemac, jer su glave flamski tipovi. Osim toga ima velikih ovalnih slika kartuzijanskih svetaca i učenjaka vjerojatno iz početka 18. vijeka. Neke od njih imadu umjetničku vrijednost. Ima još dosta drugih portreta i slika od vrijednosti. Spomenut ćemo još jednu izvrsnu kopiju Rubensove Pietà (original u Wienu).

Redovni se život kartuzije sada lijepo razvija. Sve više dolazi Hrvata i Slovenaca.

Pleterje: Petroni djakon

SADRŽAJ

PRISTUP 7

1. dio

UTEMELJITELJ KARTUZIJANSKOG REDA 19
ŽIVOT KARTUZIJANACA 35
Noćna služba božja 35
Jutarnja molitva i ručni rad 40
Život u ćeliji 44
Večernja molitva 57
Samotni život kartuzijanaca 60
CILJ KARTUZIJANSKOGA REDA 64
APOSTOLAT KARTUZIJANACA 78
BRAT KOD KARTUZIJANACA 93
KARTUZIJANKE 101

2. dio

POVIJEST KARTUZIJE PLETERJA 105
Utemeljitelj kartuzije Pleterja 110
Turski nasrtaji 122
Protestantizam u Pleterjama 126
Isusovci u Pleterjama 130
Pleterje u državnim i privatnim rukama . 134
Kartuzijanci, iznova posjednici Pleterja . . 135

»Tipografija« d. d. Zagreb